

Pohjois-Savon alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2029 sisältää:

- OSA 1: hyvinvointikertomuksen eli -analyysin vuosista 2021–2025 ja
- OSA 2: hyvinvointisuunnitelman vuosille 2025–2029.

Tässä käsitellään OSA 2:stä: **hyvinvointiSUUNNITELMAA**

Julkaisu www.hyvinvointikertomus.fi sivulla, johon nämä diat tulevat myöhemmin

Pohjois-Savon hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025-2029: OSA 2 Hyvinvointisuunnitelma

Laaja hyvinvointikertomus ja –suunnitelma 2025-2029 ja vuosiraportit

Hyvinvointikertomuksen
Hyväksyntä vanhassa valtuustossa

Mitä HYTE:ä tehty
menneellä
valtuustokaudella

Miltä tilastot
näyttää (myös Pohjois-
Savon kuntien väliset erot)

Laaja hyvinvointikertomus eli -analyysi
vuosista 2021-2025

Vuosiraportti; miten
hyvinvointisuunnitelma edennyt.
Valtuustolle hyväksyntä ja
osaksi tilinpäätöstä

Mitä
tehty

Miltä
tilastot
näyttää

Vuosiraportti

2024

2025

2025

2026

vanha valtuusto

uusi valtuusto

Analyysiin tiedon keruu
ja analysointi

Laaja hyvinvointisuunnitelmatyö 04-10/25

Miten hyvinvointianalyysissa todetut
hyvinvointivajeet ratkaistaan – tavoitteet,
toimenpiteet, resurssit ja seuranta

Verkostot yhdessä
suunnitelman työstöön
mukaan (kunnat, muut
toimijat)

Hyvinvointiedon koonti

Pohjois-Savon omat tiedonkeruut ja tieto kuntiin

- HYTE vaikuttavien menetelmien kysely
- Järjestöjen HYTE-kysely
- Aasukkaiden kokemuksellisen hyvinvoinnin kysely
- Päihdetilannekysely

Hyvinvointisuunnitelman 2025-2029
hyväksyntä
uuden valtuuston toimesta 12/2025

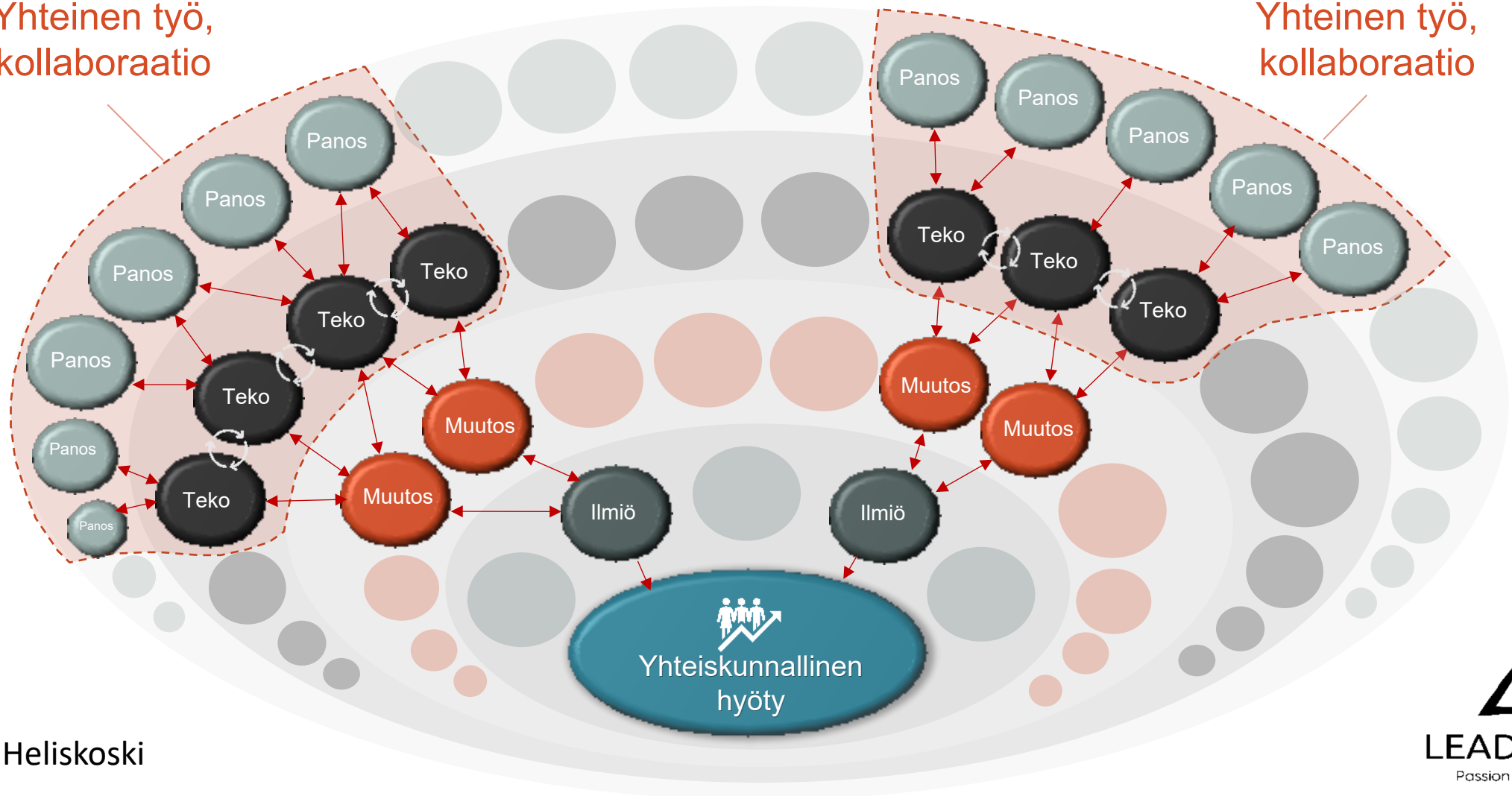
Hyvinvointisuunnitelmaa on työstetty prosessina

- Hyvinvointisuunnitelman työstämiseen on osallistettu laajasti eri toimijoita ja asukkaita. Tavoitteena on ollut, että hyvinvointisuunnitelman työstöprosessi sitouttaa HYTE-työhön ja hyvinvointisuunnitelmaan.
- Tiedolla johtaminen;
 - ne ilmiöt, jotka on todettu hyvinvointivajeiksi hyvinvointikertomuksessa, on muotoiltu tavoitteiksi.
 - hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu hyvinvointivajeiden ratkaisemiseksi vaikuttavat toimenpiteet / hyvät käytännöt.
 - toimenpiteet kohdistetaan kohderyhmiin, joiden parissa vajeita on erityisesti tunnistettu.
- Vaikuttavat toimenpiteet/ hyvät käytännöt
 - Terveyserot huomioiden ja kestävä kehitys
 - Rakenteellinen sosiaalityö ja käytännön kentän huomiot
- Tavoitteista eli hyvinvointivajeista ja toimenpiteistä nousevat seurantamittari
- Toimenpiteisiin on kirjattu vastuutahot. Vastuutahot raportoivat hyvinvoinnin vuosiraporttiin toimenpiteiden etenemisestä

Vaikuttavuuden ekosysteemi

Yhteinen työ,
kollaboraatio

Yhteinen työ,
kollaboraatio

Hyvinvointisuunnitelman työstäminen ja kommentointi **KEVÄT**

AIKATAULUT

MAALISKUU:

26.3. Elintapaohjauksen työryhmä (HVA)

26.3 klo 12-13 Ikääntyneiden jory

HUHTIKUU:

- 1.4.2024 Perhekeskuksen päälliköiden ja kehittäjien tapaaminen

- 3.4. väkivaltatyön verkosto

- 8.4. Kiusaamisen ehkäisyn työryhmä

- 9.4 Liikunnallisen elämäntavan edistämisen työryhmä

- 10.4 seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä

- 22.4 Ikääntyneiden jory

- 24.4. Ravitsemusterveyden edistämisen työryhmä

TOUKOKUU:

- 5.5. klo 9-11 Järjestöneuvosto

- 5.5. Pohjois-Savon kuntien hyte-yhdyshenkilöiden ja hyvinvointikoordinaattorien verkosto

- 6.5. klo 8.30-9.30 Perhekeskuksen päälliköt ja kehittäjät

- 13.5. Midas- verkosto

TOUKOKUU jatkuu:

- 6.5. klo 12-15 Rakenteellisen sosiaalityön työryhmä

- 6.5 klo 12 livenä Kuopiossa rakenteellinen sosiaalityön kehittäjäverkosto

- 7.5. Ravitsemushoitotyöryhmä

- 14.4. Hyvinvointialueen kulttuurihyvinvointityöryhmä

- 14.5. AKE

- 14.5. Kulttuurihyvinvointiverkosto (hva edustajat)

- 15.5. Elintapaohjauksen työryhmä

- 19.5 osallisuustyöryhmä

- 19.5 Ikämiepä- verkosto

- 19.5 Nikotiiniton sote - työryhmä

- 20.5. EPT-työryhmä

- 21.5 Pohjois-Savon osallisuusverkosto

- 21.5 A-klinikkasäätiön kehittämistyöryhmä

- 23.5 SRK väki, Siilinjärvellä hiippakunnan neuvottelukunta

- 26.5. klo 17 Nuorisovaltuusto

- 26.5. lapset, nuoret ja lapsiperheet ravitsemustyöryhmä

KESÄKUU jatkuu:

- 2.6. aikuisten ravitsemus, liikunnallisen elämäntavan ja ravitsemusterveyden edistämisen työryhmä

- 3.6. HYTE-neuvottelukunta (samalla HYTE-neuvottelu)

- 4.6 Asiantuntijat: Tarja Koskinen ja Anita Puustjärvi la/nu psy)

- 12.6 Ikäihmisten neuvosto

- 11.6 Vammaisneuvosto

- 10.6. Opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

- 11.6. Pienten lasten unityöryhmä

- 17.6 Arjen turvallisuus

- 23.6. Jukka Heiskanen, HYTE-tiedolla johtaminen

- 24.6. Asiakas- ja potilasturvallisuus, Tuija Pakkala

Katso seuraava dia, johon koottu syksyn tapaamiset

Hyvinvointisuunnitelman työstäminen ja kommentointi **SYKSY**

AIKATAULUT

ELOKUU:

- 5.8.klo 8 Perhekeskuskehittäjät ja päälliköt, Savotalo
- 12.8 PELA + HYTE PSHVA
- 13.8 klo 9 PSHVA AKE
- 13.8 kiusaamisen ehkäisyn työryhmä
- 19.8. klo 8 Perhekeskuskehittäjät ja päälliköt, Savotalo
- 20.8. Miepä kahvit/ verkosto (sote- vastaanottojen miepä ihmisiä mm.)
- 21.8 Pohjois-Savon kulttuurihyvinvointiverkosto
- 21.8 Arjen turvallisuus
- 22.8.Raskaus- ja vauvavaiheen miepä verkosto
- 26.8 Asukasraati
- 29.8 Luottamushenkilöt laajemmin (Henna Räsänen)
- Järjestöneuvostolle pj:lle perehdytys aika??? ja vastaukset järjestöiltä 9.9. mennessä

SYYSKUU

2.9.2025 vammaispalvelut

3.9. Yleiset palvelut, Pauliina Sulku ja Katja Rautiainen ja suun terveys

4.9. Väkivaltaverkosto

16.9. HYTE-neuvottelukunta

22.9. -> 3vk Asukkaille ja hva henkilöstölle kommenteille

22.9. LISÄKSI KAIKILLE VERKOISTOILLE VIELÄ KERRAN KIERROKSELLE, ETTÄ ONKO OK – KAIKKIIN VERKOSTOIHIN SAMA VIESTI, YHDESSÄ MUOKATTU, MUTTA VERKOSTON VETÄJÄN TOIMESTA + HELENA OTTAA OPPILAITOKSET VASTUULLEEN

LOKAKUU-JOULUKUU

5.11. klo 13-15 HYTE-neuvottelukunta - hyvinvointisuunnitelma hyväksyttäväksi

-> aluehallitus 1.12.2025

-> aluevaltuusto 12/2025

Vielä sovitaan:

- ravitsemushoitotyöryhmä (Säde+Marika, laitettu viesti ->uusi viesti),
- Integraatiojory (Säde, laitetaan myöhemmin ->uusi laita, kysy milloin, 16.9 jälkeen)
- Kinnunen ja Mäkiopas – (Säde)
- Sosiaalityö (Katja Surakka)? Säde
- Yleisten palvelujen vastaanoton esihenkilöt (Marika: Leena Kuusikko jne.) uudelleen? -> Marika
- Viestintä ja henkilöstöhallinto – osallisuus – mitä vanhasta nostetaan – Laila

Dealinet hvs eri versiot

13.8 iltapäivä – peke väelle 20.8 Poukamaa varten stilisoitu versio

21.8 mennessä? Järjestöneuvostolle

21.8 mennessä HYTE-neuvottelukunnalle diat, johon kommentoivat

3.9 yleisten palvelujen infoon valmiit ehdotukset diolina – 21.8 laitetaan kalenterikutsuun

21.9 versio valmis, jotta saadaan 22.9 asukkaille ja työntekijöille + verkostoille
kommenteille + lomake

27.10 lopullinen hyvinvointisuunnitelma lähtee eteenpäin – HYTE-neuvottelukunnalle
hyväksyttäväksi – aluehallitukseen ja aluevaltuustoon

Laaja hyvinvointikertomus ja - suunnitelma

Tiivis asiakirja, jonka laativat eri hallinnonalojen asiantuntijat yhdessä (myös kunnat, järjestöt, srk, yritykset, kokemuksellinen tieto) ja se koostuu seuraavista osista:

OSA1: ”kertomus”

Tilastojen valossa yhteenveto **hyvinvoinnin nykytilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä**, edellisen valtuustokauden hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden **arviointia**

* Laajahvk: valtuustokauden ajalta tähän päivän

OSA 2: ”suunnitelma” tulevalle valtuustokaudelle + **sis. Lasten ja nuorten ja ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma**

Tavoitteet, toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit sekä seurantamittarit hyvinvoinnin edistämiseksi, **hyvinvointivajeiden ratkaisemiseksi**

OSA 3: Valtuustohyväksyntä ja toteuttaminen Suunnitelman hyväksyminen ja vieminen toteutukseen

Ohjelmatyöt yhteen hyvinvointisuunnitelmaan

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

- Se miten erillissuunnitelmat liitetään tai huomioidaan hyvinvointisuunnitelmassa, on hyvinvointialueen päätettävissä
- Oleellista, että hyvinvointisuunnitelma ja siihen liittyvät muut suunnitelmat muodostavat yhtenäisen, samansuuntaisen kokonaisuuden
- Suunnitelmat osaksi hyvinvointisuunnitelmaa tai sen liitteeksi tai muulla tavoin osoitetaan, että suunnitelmat muodostavat tavoitteiltaan yhtenäisen kokonaisuuden
- Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksessa on tuotu esille tilannekuva väestön hyvinvoinnin ja terveydentilasta. Hyvinvointisuunnitelmassa on kuvattu **yhteiset painopisteet ja näiden tavoitteet**, jotka ovat yhteiset lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman ja ikääntyneen väestön terveyden tukemisen suunnitelmien kanssa.
Muutoin asiakirjat ovat itsenäisiä liitteitä osana hyvinvointisuunnitelmaa.

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 5§

Hyvinvointialueen on laadittava suunnitelma toimenpiteistään **ikäntyneen väestön** hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi osana hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Suunnittelussa on painotettava kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

[Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista | 980/2012 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

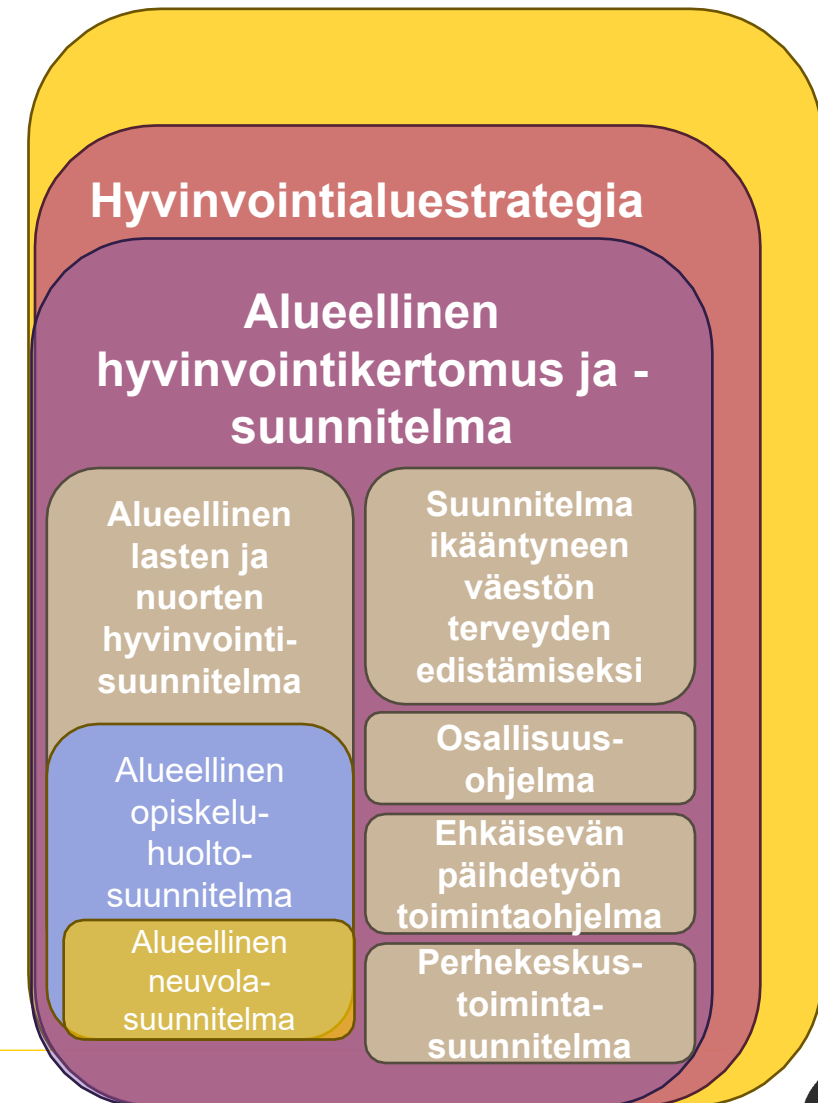
Lastensuojelulaki 12§

Hyvinvointialueen on laadittava lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskeva alueellinen **lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelma**, joka hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Suunnitelma on osa hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää **alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman ja alueellisen neuvolasuunnitelman**.

Pohjois-Savon hyvinvointialueella laaditaan myös **perhekeskustoimintasuunnitelma**, jonka tavoitteet ovat linjassa edellä mainittujen suunnitelmien kanssa.

[Lastensuojelulaki 12§](#)

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

Laki hyvinvointialueesta 28-34§

Osallisuus liittyy kiinteästi hyvinvointiin ja terveyteen. Sen vuoksi osallisuusohjelma on luontevaa sisällyttää osaksi hyvinvointisuunnitelmaa.

Laki hyvinvointialueesta edellyttää, että hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Aluevaltuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.

Hyvinvointialueen jäsenellä on oikeus tehdä aloitteita hyvinvointialueen toimintaa koskevissa asioissa.

Vaikuttamistoimielimille tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan

Hyvinvointialueen on tiedotettava siitä, millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa.

[Laki hyvinvointialueesta | 611/2021 | Lainsäädäntö | Finlex](#)

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015), Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma 2015

Hyvinvointisuunnitelma sisältää ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman.

Hyvinvointialueen vastuulla on tukea alueensa kuntia ehkäisevässä päihdetyössä ja huolehtia ehkäisevästä päihdetyöstä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön tehtäviä ovat lain mukaan alueen päihdeolojen seuranta ja niistä tiedottaminen, päihdehaittoja vähentävän tiedon tarjoaminen yksilöille ja koko alueen väestölle, ehkäisevän päihdetyön osaamisen tukeminen tehtävissään ja ehkäisevän päihdetyön esittäminen ja edistäminen omassa hallinnossaan. Hyvinvointialueen tulee myös huolehtia, että toimet sovitetaan yhteen kuntien, viranomaisten, alueen asukkaiden, yhteisöjen ja elinkeinotoimen kanssa. Lisäksi on edistettävä alueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihdehaittojen vähentämiseksi.

[Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä | 523/2015 | Suomen säädöskokoelma | Finlex](#)

[Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma : Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen](#)

Hyvinvointialueen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, LS-laki 12§

HYVINVOINTIALUE

- Laatii lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi hyvinvointialueen toimintaa koskevan **alueellisen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman**
 - Hyväksytään hyvinvointialueen aluevaltuustossa
 - Tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa
 - Otetaan huomioon talousarviota ja –suunnitelmaa ja palvelustrategiaa laadittaessa
 - [On osa hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmaa](#)
- **Alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältää tiedot:**
 - Lasten ja nuorten kasvuoloista sekä hyvinvoinnin tilasta alueella -> [hyvinvointikertomuksessa jo sisällä](#)
 - Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävästä sekä ongelmia ehkäisevistä toimista ja palveluista alueella -> [hyvinvointisuunnitelmassa ja lasten ja nuorten hyvysuunnitelma](#)
 - Lastensuojelun tarpeesta hyvinvointialueella -> [lasten ja nuorten hyvysuunnitelma](#)
 - Lastensuojelulain mukaisten tehtävien hoitamiseksi käytettävissä olevasta lastensuojelun palvelujärjestelmästä -> [lasten ja nuorten hyvysuunnitelma](#)
 - Yhteistyön järjestämisestä eri viranomaisten sekä lapsille ja nuorille palveluja tuottavien yhteisöjen ja laitosten välillä sekä -> [lasten ja nuorten hyvysuunnitelma](#)
 - Suunnitelman toteuttamisesta ja seurannasta. -> [hyvinvoinnin vuosiraportissa](#)

Kunnan ja hyvinvointialueen on tehtävä yhteistyötä tässä pykälässä tarkoitettujen suunnitelmien laadinnassa siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 6§ ja 7§:ssä säädetään.

Yhteiset painopisteet ja tavoitteet alueellisessa hyvinvointisuunnitelmassa

Vanhuspalvelulaki 5§

Suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi osana hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa.

Suunnittelussa on painotettava

- kotona asumista ja
- kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä sekä
- arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa -> **hyvinvointikertomuksessa**
- ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyyttä ja laatua sekä
- ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä.

Hyvinvointialueen ikäihmisten neuvosto on otettava mukaan tämän lain 5 §:ssä tarkoitetun suunnitelman valmisteluun ja 6 §:ssä tarkoitettuun arviointiin.

(Vanhuspalvelulaki 5§)

Sekä kunnan että hyvinvointialueen suunnitelmiin on sisällytettävä ikääntyneen väestön asumista koskevien tarpeiden ennakointi sekä niitä vastaavan asumisen kehittäminen.

Aikaisempi ikääntyneiden suunnitelma (**tämä osio jää pois näistä dioista:**

Johdanto

- Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma laaditaan vuosiksi 2024-2025
- Suunnitelma rakentuu osaksi Pohjois-Savon hyvinvointisuunnitelmaa siten, että ikääntyneiden yhteisessä osiossa keskitymme

- Palvelujärjestelmän kehittämislinjauksiin linjauksiin ikääntyneen väestön osalta
- Hyvinvointialueen palvelustrategiaan
- Ikääntyneiden palvelustrategiaan
- Palvelulupaukseen
- Kehittämistavoitteisiin nimen omaan hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta
- Seurantaan ja tavoitemittaristoon

PowerPoint-esitys

Strategia ja suunnitelmat - Pohjois-Savo

- Päivitys ks. dia 52
- Osallisuusohjelma ei enää erillisenä – ks .dia 50
- HYTE ks. Dia 51->
- Tavoitteet samat kuin hyvinvointisuunnitelmassa, paitsi ikääntyneiden suunnitelmaan toimintaa ja palvelustrategiaan liittyviä tavoitteita voisi lisätä halutessa kuten viimeksi?
- Seuranta vuosiraportissa edelleen?

**HYTE-työ on yhteistyötä.
Hyvinvointisuunnitelma sisältää myös
asiantuntijatuen ja
sidosryhmäyhteistyön**

HYTE-työ on yhteistyötä - yhteistyön lakiperusta

HYVINVOINTIALUE

- ♥ Edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen **vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä** siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin **lakisääteisiin tehtäviin**
- ♥ toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä **yhteistyössä alueen kuntien kanssa ja tuettava niitä asiantuntemuksellaan**
- ♥ tehtävä **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä** hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien **muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa**

KUNTA

- ♥ Edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnalla on ensisijainen **vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä** siltä osin, kun tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin **lakisääteisiin tehtäviin**
- ♥ toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä **yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan**
- ♥ tehtävä **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyötä** kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien **muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa**

Sote-järjestämislain seliteosuus kuntien tuki hyvinvointialueelle ja hyvinvointialueen tuki kunnille

Pykälän 4 momentin mukaan kunnan/ hyvinvointialueen olisi toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen/kunnan kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan ehdotettavan lain 6/7 §:n mukaisessa hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistehtävässä.

Yhteistyön toteuttaminen ja toiminnan yhteensovittaminen edellyttäisivät käytännössä, että kunta ja hyvinvointialue **sopisivat yhteistyön toteuttamisen rakenteista, toimintatavoista ja seurannasta** Yhteistyön jatkuvuuden ja vuorovaikutteisuuden turvaamiseksi olisi tärkeää, että rakenteet ja toimintakäytännöt muodostettaisiin paikalliset ja alueelliset tarpeet huomioon ottaen.

- ❖ Velvollisuus antaa asiantuntijatukea hyvinvointialueelle edellyttäisi **kuntaa osoittamaan riittävät resurssit tähän.**
- ❖ **Kunnan asiantuntijatuki hyvinvointialueelle** voisi olla esimerkiksi tiedon kokoamista ja analysointia, koulutuksia, yhteisiin kehittämis- ja tutkimushankkeisiin osallistumista sekä osallistumista hyvinvointialueen vaikutusten ennakoarviointityöhön ja hyvinvointiryhmien työhön.

- ❖ Velvollisuus antaa asiantuntijatukea kunnille **edellyttäisi hyvinvointialuetta osoittamaan riittävät resurssit tähän.**
- ❖ Osana tätä hyvinvointialueet **analysoisivat tietoa, järjestäisivät alueellista koulutusta, koordinoisivat yhteisiä kehittämis- ja tutkimushankkeita sekä valtakunnallisten ohjelmien toimeenpanoa ja osallistuisivat kunnissa vaikutusten ennakoarviointityöhön sekä hyvinvointiryhmien työhön.** Sosiaalihuollon asiantuntemusta hyödynnettäisiin muun muassa sosiaalihuoltolain 7 §:ssä tarkoitetun **rakenteellisen sosiaalityön avulla.**

Lain seliteosuus: 1, ks. Sivu 664

Lain seliteosuus: 1, ks. Sivu 666

Painopiste

Tavoite:	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt tavoitteena olevan asian taustalla		
Aukkaiden tekemät toimenpiteet tavoitteen edistämiseksi		
Mitä PSHVA:lla tehdään tavoitteen edistämiseksi		
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle tavoitteen edistämiseksi		
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle tavoitteen edistämiseksi		
Järjestöyhteistyö tavoitteen edistämiseksi		
Seurakuntayhteistyö tavoitteen edistämiseksi		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto ja poliisi yhteistyö tavoitteen edistämiseksi		

TÄMÄ VIIMEISIN Kehitettävät asiat Pohjois-Savossa vuosille 2025-2029:

Painopisteet ja tavoitteet, joita muokataan hyvinvointisuunnitelmaa tehtäessä työryhmissä ja verkostoissa

OSALLISUUDEN VAHVISTAMINEN

- ♥ Vaikutusmahdollisuudet lisääntyvät/ kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa
- ♥ Yhteisöön kuulumisen tunne lisääntyy
- ♥ Ketään ei syrjitä; ikä, terveydentila, mielipide (lapset, nuoret, työikäiset, ikäihmiset)

HYVINVOINTIA JA TERVEYTTÄ EDISTÄVÄT ELINTAVAT

- ♥ Raskaudenkeskeytykset vähenevät erit. yli 30v. ja vuoden sisään synnyttäneet tai keskeytys
- ♥ Kohdunkaulasyövän seulontojen käyntimäärät nousevat
- ♥ Ruokasuositusten jalkauttaminen (erit. tytöt, 8. ja 9. lk, työikäiset)
- ♥ Terveysliikuntasuositusten mukaisen liikunnallisuuden lisääminen arkeen (erit. aol pojat, työikäiset naiset ja keskitason koulutus, toimintaraj ikäihmiset)
- ♥ Riittävän unen ja palautumisen edistäminen (erit. työikäiset matala koulutustaso ja miehet, 8.9. lk ja lukion tytöt)
- ♥ Aivoterveysten edistäminen
- ♥ Suun terveys

VANHEMMUUS VAHVISTUU

- ♥ vanhemmuustaidot vahvistuu (keskusteluyhteys, rajat)

MIELENTERVEYSTAITOJEN VAHVISTAMINEN

- ♥ Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinikäymisten sietokyvyn vahvistuminen (erit. tytöt, lukio, työikäiset, ikäihmiset)

RIIPPUVUUKSIEN EHKÄISY

- ♥ Alkoholin käyttö ja haitat vähenee (aol, työikäiset miehet, ikäihmiset)
- ♥ Digi- ja rahapelaamisen haitat vähenee (aol, työikäiset)
- ♥ Tupakka (raskaana olevat, työikäiset) sähkö tupakka (peruskoululaiset ja työikäiset) nikotiinituotteiden (työikäiset miehet) käyttö ja haitat vähenee
- ♥ Huumeiden käytön ja haittojen ehkäisy (miehet, korkeasti koulutetut)
- ♥ Netin haitallinen käyttö vähenee (4 ja 5 lk)

VÄKIVALTA JA TAPATURMAT VÄHENEVÄT

- ♥ Kaltoinkohtelua ei sallita erit. ikäihmiset
- ♥ Väkivaltaa ei sallita Erit. vanhempien toimesta lapsia kohtaan, kiusaaminen 4. ja 5 lk
- ♥ Kukaan ei koe seksuaalista ahdistelua tai häirintää
- ♥ Kaatumistapaturmat vähenevät erit ikäihmiset
- ♥ Häiriötilanteisiin varautuminen (HYTE näkökulmasta)

HYTE-TIEDOLLA JOHTAMINEN, RAKENTEET JA YHTENEVÄISET KÄYTÄNNÖT

- ♥ HYTE-tiedolla johtaminen (kirjaaminen, HYTE-mittareiden luonti hvalle, HYTE-resurssit palvelutuotannossa)
- ♥ Vahvat HYTE-rakenteet (osaksi palvelustrategiaa, palvelurakennetta, käyttösuunnitelmia, järjestöyhteistyörakenne, hva palvelut-kunta yhteistyö, kulttuuri sotessa)
- ♥ Yhteneväsä käytännöt ja prosessit (mm. liikuntaneuvonta, MOVE-prosessi, AUDIT-C, tuen tarve selvitys 8. lk, elintapaneuvonta)

**Hyvinvointisuunnitelman tavoitteet,
toimenpiteet, vastuutahot ja seurantamittarit
LUONNOS, TÄYDENTYY 10/2025 SAAKKA**

Osallisuuden vahvistaminen

Painopiste: Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa (vaikuttamisen kanavat) ja osallistumisen vaikuttavuus lisääntyy 1/3	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	- Vaikuttamisen kanavista ei ole tietoa, ei löydetä itselle sopivaa vaikuttamiskanavaa. - Osallistumista ei koeta merkitykselliseksi, vaikutusmahdollisuudet koetaan vähäisiksi. - Asiakkaan osallistaminen omaan palveluun on puutteellista. - Vaihtoehtoisten kommunikaatiokeinojen käytön osaaminen on puutteellista. - Yhdistyksissä toimijat ikääntyvät ja nuoria on vaikea saada mukaan, ei haluta sitoutua vastuutehtäviin.	
Asukas	- Tiedon etsiminen vaikuttamismahdollisuuksista - Vanhempien toimiminen esimerkkinä lapsille ja nuorille osallistumisesta ja keskusteleminen yhteiskunnallisista asioista	
Mitä PSHVA:lla tehdään	- Monikanavainen ja selkeä viestintä vaikuttamismahdollisuuksista ja palveluista, kohdennettua viestintää myös paperitiedottein esim. ilmoitustauluilla. (viestintä, palvelut) - Verkkosivujen käyttäjäystävällisyys, selkokielen käyttö (viestintä, palvelut) - Tietoa vaihtoehtoisista kommunikaatiokeinoista ja käytön hallinta (viestintä, koulutuspalvelut?) - Monipuoliset vaikuttamiskanavat ja kohderyhmien tarpeet huomioivien menetelmien valinta, esim. kyselyt, keskustelu- ja kuulemistilaisuudet, kokemustoimijat ja –asiantuntijat, asukas- ja asiakasraadit, vaikuttamistoimielimet sekä asukkaiden ja järjestöjen oma-aloitteiden suunnittelun tukeminen (viestintä, palvelut) - Asiakaskokemuksen järjestelmällinen kerääminen ja käsittely, viestintä toimenpiteistä (palvelut) - Oikea-aikainen osallistaminen ja osallistumisen vaikuttavuudesta viestiminen (viestintä, palvelut) - Esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioiminen osallistumisen mahdollistajana (kaikki) - Osallistuminen yhteistyöfoorumeihin, esim. kumppanuuspyödyt (luottamushenkilöt, viranhaltijat) - Valmentavan johtamisen laajentaminen (henkilöstöhallinto?) - Asiakkaan tarpeiden ja mielipiteen huomioiminen oman palvelun suunnittelussa ja toteuttamisessa perehdyttämällä, ohjeistamalla ja kouluttamalla henkilöstöä (henkilöstöhallinto, palvelut) - Ikäkeskuksen neuvonnasta tiedottaminen vaikeasti tavoitettaville ryhmille monikanavaisesti ja monitoimijaisesti (esim. hva, kunta, srk) (ikäntyneiden palvelut)	TEAvisari hyvinvointialue, osallisuus; työntekijöiden ja asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamiskanavat; - Järjestetty keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia, - asiakkaiden mielipiteen selvittäminen ennen päätöksentekoa, - kehittäjäasiakkaat ja kokemusasiantuntijat palvelujen suunnittelussa, - asukkaiden, järjestöjen ja muiden oma-aloitteisen suunnittelun tukeminen Asiakaskokemus (ikäntäpalv)

Painopiste: Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa (vaikuttamisen kanavat) ja osallistumisen vaikuttavuus lisääntyy 2/3	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	- Kouluissa suunnitelmallinen osallisuuden edistäminen (alueellinen opiskeluhoolto) - Nuorten vaalit kouluissa, lukioissa (nuorisovaltuuston ehdotus) - Nuorille suunnattua tiedotusta, ehdokkaiden vierailut kouluilla - Kouluissa huoltajille tiedottamista vaikuttamismahdollisuuksista ja osallistumisen merkityksestä, kannustaminen mukaan ja osallistamisen kynnyksen madaltaminen esim. vanhempainyhdistykseen. - Huoltajien, lasten ja nuorten, oppilaskuntien ja vanhempainyhdistysten yhteiset kokoontumiset. Myös vapaamuotoisempaa tekemistä lasten ja huoltajien kesken (esim. retki tai yhteinen jalkapallo-ottelu). - Kunnan rakentama malli osallisuuden edistämiseksi (Kuopio) - Kokemusten jakaminen lasten ja nuorten osallistamisesta (Leppävirta) - Osallisuus teemana kouluissa (Pielavesi) - Asukas ja vapaa-ajan asukas foorumit / -raadit yhdessä ja erikseen (Kaavi, Siilinjärvi, Varkaus, Suonenjoki, Leppävirta) - Lapsiparlamentti (Siilinjärvi) - Osallistuva budjetointi (Kiuruvesi, Rautavaara, Siilinjärvi, Kiuruvesi, Joroinen, Leppävirta, Iisalmi) - Kuulemis- ja kuntalaistilaisuuksien järjestäminen; tilat ja viestintä (Rautavaara, Suonenjoki) - Kuntalaisillat ja –kyselyt (Siilinjärvi, Kiuruvesi, Suonenjoki) - Alueelliset neuvostojen tapaamiset (Suonenjoki) - Työryhmiin osallistuminen (Keitele) - Nuorisovaltuuston toiminnan tukeminen (Kiuruvesi) - Tiedon jakaminen osallisuuden edistämisen käytännöistä ja hva:n toiminnasta (Iisalmi, Varkaus, Tuusniemi) - Kuntalaisille HYTE neuvontaa ja ohjausta (Pielavesi) - Hankkeita (Pielavesi) - Kunnan järjestöfoorumi (Pielavesi)	TEAviisari Kuntajohto, osallisuus - Osallisuuden vastuuttaminen - osallisuus palvelujen suunnitteluun - Lasten osallistamisen foorumit
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	- Osallisuuden vastuuttaminen ja osallisuus palvelujen suunnitteluun, erit. Keitele, Kaavi, Rautavaara ja Tuusniemi. - Lasten osallistamisen foorumit - kaikki kunnat	

Painopiste Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa (vaikuttamisen kanavat) ja osallistumisen vaikuttavuus lisääntyy 3/3	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Järjestöt, millaisella yhteistyöllä edistetään tavoitteena olevaa asiaa	- Kokemusasiantuntijoiden ja –toimijoiden koulutus, rekisterien ylläpito, verkostoyhteistyö toiminnan kehittämiseksi - Kumppanuuspöydät (Wastery, Ylä-Savon Vakka) - Kunta- ja yhdistystoimijoiden kehittämispäivät - Yhdistystoiminnan koulutus: hallinto ja vapaaehtoistoiminta (Wasteryn ja Tukipilarin malli) - Tapahtumissa, retkissä, ryhmissä yhdistysten yhteistyö (resurssien yhdistäminen) - Kaikille avoimia tapahtumia ja toimintaa - Vapaaehtoisia mukaan henkilökohtaisella kohtaamisella ja tarjoamalla matalan kynnyksen toiminta, jossa ei tarvitse sitoutua pitkään/vastuutehtäviin	
Seurakuntayhteistyö, millaisella yhteistyöllä edistetään tavoitteena olevaa asiaa		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi - millaisella yhteistyöllä edistetään tavoitteena olevaa asiaa	- Tilannekuvan tuottaminen ja asiantuntijapalveluita (poliisi) - Opiskelijoiden osallisuusosaamisen vahvistaminen. Opiskelijat mukaan opiskeluhuollon ohry: hin pääsevät vaikuttamaan sitä kautta HYTE-käytäntöihin (oppilaitokset) - Nuorisovaltuuston kanssa työskentely. Nuorten vaikuttaja-akatemia. Maakuntapäivä. Maakuntaohjelman kirjaukset suuntaavat rahoitusta. (maakuntaliitto)	

Painopiste: Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Yhteisöllisyyden vahvistaminen 1/2	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	- Ei jaeta yhteisiä arvoja ja ajatuksia - Yksilö-/itsekeskeinen kulttuuri, ei ole perheen, naapurin, yhteisön tukea - Toisten lasten vanhempia ei tunneta, ei ole yhteyksiä, ei voida tehdä yhdessä kasvatustyötä - Yhdessä tekemisen puute ja kyläilykulttuurin häviäminen - Polarisoituminen (vastakkainasettelu, eriytyminen) - Työhyvinvoinnin heikentymisen vaikutukset kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen - Julkisen liikenteen puuttuminen, ajokortittomuus - Yhteisöllisyys siirtynyt somemaailmaan, digiköyhyys - Viestiminen puhelimella - Ihmisten tulevaisuudennäkymät heikot pienissä kunnissa/ huono-osaisuutta	
Asukas	- Rakasta lähimmäistäsi kuin itseäsi – toimintaohjeeksi - Perheiden yhteiset ruokailut	
Mitä PSHVA:lla tehdään	- Turvallisen tilan periaatteiden jalkauttaminen, vastuullinen työkäyttäytyminen, teemaviikot (henkilöstöhallinto) - Yhteisöllinen opiskeluhuolto – enemmän aikaa, painopisteen siirtäminen (perhepalvelut?) - Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen (Hyvinvointia kulttuurista ikäihmisille –hanke) - Vertaistuen vahvistaminen; etäperhevalmennukset ja perhevalmennukset? (perhepalvelut?) - Järjestöjen toiminnan tukeminen: tiedottaminen, ohjaus ja neuvonta, järjestöavustukset (HYTE ja osallisuuspalveluyksikkö) - Perheliikunta (Pohjois-Savon liikunta perhekeskuksen kanssa tiiviissä yhteistyössä + perheentalot)	Osallisuus-indikaattori?
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	- Yhteisöllisyyden vahvistaminen (Pohjois-Savon opisto) - Jokaiselle joku harrastus, harrastusryhmät (kaikki kunnat ja harrastuksia järjestävät toimijat) - Kohtaamispaikat (esim. perheentalot, nuorisotilat) - Työllisyyskoordinaattorit kunnissa, esim. työikäisten digiköyhyyteen vaikuttaminen - Kouluissa ja harrastuksissa yhteishengen ylläpitäminen ja ryhmäyttäminen - Ryhmäinterventio, jos ryhmässä haasteita, esim. kiusaaminen (yhteisöllinen opiskeluhuolto) - Koko kylä kasvattaa -ideologian vahvistaminen - Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta; yhteisöllinen toiminta, elämänhallinnan opettelua, nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöön ja heitä kuunnellaan (Kiuruvesi) - Kansalaisjärjestöjen avustukset vertaistoimintaan (Suonenjoki) - Yhteisötila Vireen hyvien käytäntöjen jako (Vieremä)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		

Painopiste: Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Yhteisöllisyyden vahvistaminen 2/2	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Järjestöyhteistyö	- Ikäihmisten digitaidot ja –tuki (Savonetti) - Ryhmätoiminta (esim. harrastuspiirit, talkoot)	
Seurakuntayhteistyö	- Nuorten illat - Lähimmäispalvelu; ulkoilu yhdessä ja seuranpito	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, poliisi, maakuntaliitto yhteistyö	Tuetaan toimenpiteitä, jotka vähentävät yksinäisyyttä ja lisäävät yhteisöllisyyttä. Tavoitteena, että jokaisella on vähintään yksi ystävä ja yksi harrastus. (maakuntaliitto)	

Painopiste: Osallisuuden vahvistaminen

Tavoite: Ketään ei syrjitä	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Maailmankuva erilainen kuin aikaisemmillä ikäpolvilla, Somesta vaikutteet: polarisaatio tyttöjen ja poikien välillä, naisten ja miesten välillä. Koulumaailmassa lapsilla aiempaa jyrkempiä mielipiteitä.	
Asukas	Aikuisille ymmärrys siitä, että asiat, jotka oli kymmeniä vuosia sitten ok, ei ole enää ok. Lapset oppivat omalta vanhemmalta.	
Mitä hva:lla tehdään Entä hva yhteistyössä?	- Toiminnallinen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman toimeenpano (HYTE ja osallisuuspalveluyksikkö, palvelut) - Vammaispoliittinen ohjelman toimeenpano (HYTE ja osallisuuspalveluyksikkö, vammaispalvelut) - Sateenkaariverkoston toiminta	
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Somen käyttäytymisen opettaminen kouluissa myös opettajille, hyvinvointialueelle jne. (nuorisovaltuuston ehdotus) - vastuutaho?	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöt	Somen käyttökoulutukset (konkreettiset, ei teoreettiset) (nuorisovaltuuston ehdotus) myös aikuisille. Medialukutaitoa ja etiketti – vastuutaho ?	
Seurakuntayhteistyö	- Pelissäännöt lasten ja nuorten kanssa toimittaessa; toisten kohtelu, kunnioittaminen - SPR:n kanssa yhteistyö rasismia vastaan - Sateenkaarinuorten ja nepsy kohtaamiset koulutukset ja syrjimätön toimintatapa arvona	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö	Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, kohtaaminen(Pohjois-Savon opisto)	

**Hyvinvointia ja terveyttä
edistävät elintavat**

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat Seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä 10.4.25

Tavoite: Raskaudenkeskeytykset vähenevät erit. yli 30v. ja vuoden sisään synnyttäneet tai keskeytys Kohdunkaulasyövän seulontojen käyntimäärät nousevat 1/2 Kukaan ei koe seksuaalista ahdistelua tai häirintää, erit. 4.-5.lk= tämä tavoite voi vielä siirtyä toiseen painopisteeseen	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	• Haavoittuvassa asemassa esim. maksuttoman ehkäisyn käytössä ja raskauden keskeytyksissä mielenterveyden haasteet ja päihdetausta korostuu • Seksuaalinen ahdistelu tapahtuu pääasiassa vapaa-ajalla ja tekijöihin vaikuttaminen on haastavaa. • Elämänhallinnan haasteet. Rajojen ylittämiseen liittyvää vastuu. • Trendien vaikutus- hormonivalmisteiden välttely	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	• Substanssiosaamista HYTE-toiminnan suunnitteluun (hva) • Hyvinvointialue tuottaa viestintämateriaalia maksuttomasta ehkäisystä ja joukkotarkastusten toiminnasta (HVA perhekeskus/seksuaalineuvolan kehittämistyöryhmä+ HYTE-yksikkö) • Yhtenäinen toimintamalli joukkotarkastusten toteuttamiseen (ajanvaraus, sähköiset palvelukanavat, saatavuus) jatkossa (HVA perhekeskus/ seksuaalineuvona kehittämistyöryhmä) • tulossa yhtenäinen sähköinen ajanvaraus • toimintamallia yhtenäistetään ja tarkastellaan huomioiden laatukäsikirjan suositukset • uusintakutsut yht.työssä patologia+nla huomioitava • Kouluterveydenhuolto tukemassa tunne- ja turvataitojen kasvatusta → Oikea-aikainen ja yhtenäinen seksuaalikasvatustunnin toimintamalli → Setlementti Puijolan hankkeen jalkauttamiseen osallistuminen (HVA perhekeskus/ kouluterveydenhuolto+ HYTE-yksikkö)	Joukkotarkastusten toimintamalli seurantamittari: joukkotarkastuksiin osallistumisprosentti (Sotkanet) Raskauden keskeytysten määrä/ pshva+kunnat erillään (Sotkanet)+ mahdolliset omat HVA:n tilastoinnin kautta saatavat tiedot??? Tunne- ja turvataidot: Seksuaalisen ahdistelun esiintymisen mittarit (kouluterv.kysely) Ehkäisyn käyttö viim.yhdynnässä (kouluterveyskysely, maksuttoman ehkäisyn käyttö HVA:lla kirjaukset???)

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat Seksuaaliterveyden edistämisen työryhmä 10.4.25

Tavoite: Raskaudenkeskeytykset vähenevät erit. yli 30v. ja vuoden sisään synnyttäneet tai keskeytys Kohdunkaulasyövän seulontojen käyntimäärät nousevat 2/2 Kukaan ei koe seksuaalista ahdistelua tai häirintää, erit. 4.-5.lk= tämä tavoite voi vielä siirtyä toiseen painopisteeseen	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki PSHVA:lle	• Osallistuu tunne- ja turvataitojen toimintamallin jalkauttamiseen, erityisesti kasvatus ja opetus, nuorisopalvelut?? • Viestinnällinen tuki ??esim. Nuorisopalvelut viestivät maksuttomasta ehkäisystä	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	• Jalkauttamisen tuki (perhekeskus kouluth+ HYTE-yksikkö) • Asiantuntija-tuki esim. koulutukset ja tietoiskujen järjestäminen (HVA asiantuntijat ja HYTE-yksikkö)	
Järjestöyhteistyö	• Koulutusta joukkotarkastusten toimintamallin kehittämiseen, tukea joukkotarkastuksista tiedottamiseen esim. materiaalia (Syöpäyhdistys) • tunne- ja turvataidot- hanke (Setlementti Puijola) • aikuisten tietämyksen lisääminen- miten voi vanhempana turvata lapsensa koskemattomuuden • miten tavoitetaan ahdistelua tekevät henkilöt, huomioiden muun sukupuoliset ja sukupuoliristiriitaa kokevat nuoret, maahanmuuttajataustaisten naisten/nuorten tavoittaminen (viestimisen kanava joukkotarkastuksista, ehkäisystä)- erit.huomio kulttuurin vaikutuksiin, miehen vaikutus naisen mahdollisuuteen käydä seksuaaliterveyden palveluissa • NEET nuorien tavoittamisen tukena, viestinnällinen ja keskusteleva tuki (Vamos)	Setlementti: tavoitetut oppilasmäärät, palautekysely
Seurakuntayhteistyö	• Seksuaalisen häirinnän ja rikosten ennaltaehkäisyyn ja toimenpiteisiin liittyvä ohjeistus käytössä	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto ja poliisi yhteistyö	• Viestinnällinen tuki, kohtaavat opiskelijoita, joille toimenpiteet kohdistuvat, yhteistyö opiskeluterveydenhuollon seksuaaliterveyden toimintamallien kehittämisessä (YTHS)	

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Ravitsemustyöryhmä (kaikki ikäryhmät) 24.4.2025, lapset,nuoret ja lapsiperheet sinisellä, aikuiset violetilla (2.6.)

Tavoite: Mahdollistetaan monipuolisen ravitsemuksen toteutuminen 1/4	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa Huomioita: • Terveydenhuollon rakenteet, yhtenäiset käytännöt, • Henkilöstön koulutus - Miten voidaan vaikuttaa juurisyihin • Ruoka- ja ravitsemussuositusten jalkauttaminen • Digi-polut ja hoidot, Elintaparyhmät yhdessä kunnan kanssa • Systemaattinen vajaan ravitsemusseulojen käyttö (kaikille kotihoidon, palveluasumisen, sotekeskusten vuodeosastojen ja sairaalan potilaille)	Seurantamittarit
Juurisytyt/ ilmiöt	• Ruoka- , elintarvike ja liikkumisympäristön muutokset • Elintapoihin ja elämän hallintaan liittyvien haasteiden kasaantuminen (mielenterveys, taloustilanne, tunnetaidot), • Ikääntyneiden ravitsemustilanteen huomiointi • Ruoka- ja kehosuhteen haasteet • mainonta/somen vaikutus • dieettitrendit (erit.pojat) • Terveen keholisuuden tuen tarve, hyvä ruoka- ja kehosuhde, positiivinen ruokapuhe puuttuu • Lihavuuden stigma ja pelko • Valikoivan ja yksipuolisen syömisestä lisääntyminen • Ruokailukulttuurin ja arkirytmien muutokset, esim. yhdessä syöminen on vähentynyt, kiireisempi arki • vanhemmuuden ja rajojen asettamisen haasteet = vanhemmuuden tuessa ratkaisut • neurokirjon häiriöiden vaikutukset ja aistiiherkkyydet • lapsilla normaalin kehityksen vaihetta ei tunnisteta (herkkyyskaudet/ valikoivan syömisestä vaihe), vaikuttavat erilaisten ruokien maistamiseen ja tottumiseen • lääkkeiden vaikutus ruokahuon, esim. osa ADHD-lääkkeistä • yleinen mielihyväkulttuuri, tavoitellaan ns. nopeita ratkaisuja	
Asukas	Aktiivinen osallistuminen oma- ja itsehoitoon ja aikuisten vastuu huolehtia lasten ja nuorten monipuolisesta ruokailusta	

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Ravitsemustyöryhmä (kaikki ikäryhmät) 24.4.2025, lapset,nuoret ja lapsiperheet sinisellä, aikuiset violetilla (2.6.)

Tavoite: Mahdollistetaan monipuolisen ravitsemuksen toteutuminen 2/4	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa Huomioita: • Terveydenhuollon rakenteet, yhtenäiset käytännöt, • Henkilöstön koulutus - Miten voidaan vaikuttaa juurisyihin • Ruoka- ja ravitsemussuositusten jalkauttaminen • Digi-polut ja hoidot, Elintaparyhmät yhdessä kunnan kanssa • Systemaattinen vajaan ravitsemusneuvojen käyttö (kaikille kotihoidon, palveluasumisen, sotekeskusten vuodeosastojen ja sairaalan potilaille)	Seurantamittarit
Mitä hva:lla tehdään	• Yhtenäiset käytännöt, kts. Elintapaohjauksen toimintamalli (palvelutuotanto, HYTE-yksikkö) • Ruoka- ja ravitsemussuositusten jalkauttaminen • Digi-polut ja hoidot, Elintaparyhmät yhdessä kunnan kanssa • Systemaattinen vajaan ravitsemusneuvojen käyttö (kaikille kotihoidon, palveluasumisen, sotekeskusten vuodeosastojen ja sairaalan potilaille) • Kotihoidossa tehdään suun terveyden ja ravitsemuksen arviointi (toimintamalli) (Ikääntyneiden palvelut) • Ravitsemusnavigaattorin käytön jalkauttaminen (yleiset palvelut, perhekeskuspalvelut) • Rakenteet- mahdollistetaan yhdyspintatyö (rakenteet- kohtaan??) ▪ Kuntien ruokakasvatustyöryhmiä tuetaan lasten ja nuorten ravitsemusterveyden työryhmän kautta (tästä vielä keskusteltava) • Koulutusten järjestäminen (Ravitsemusterapia+ HYTE-yksikkö) • Ruokakasvatuksen ja ravitsemusohjauksen yhtenäisten näyttöön perustuvien menetelmien käyttöä tuetaan moniammatillisesti ja –alaisesti (Ravitsemusterapia + HYTE-yksikkö) • Ravitsemus- ja ruokakasvatusohjaus toteutuu suositusten mukaisesti (Perhekeskus nla+koulu- ja opisk.th) ▪ Perhekeskuksen asiantuntijan vierailut kohtaamispaikoissa ravitsemusteemalla (Perhekeskus) ▪ Ruokakasvatuksen ja ravitsemusohjauksen yhtenäiset menetelmät käytössä: Neuvokas perhe (mm. Lapsen ruokailun ja syömisen tähtitila Maistuva koulu	MNA, NRS2002 Terve Suomi OAB toimenpidekoodit Ravitsemusnavigaattori (varmistuu elokuussa) RAI Ravitsemus- ja ruokakasvatuskoulutusten määrä + osallistujamäärä ammattiryhmittäin Ravitsemuksella hyvinvointia tarkistuslista sosiaali- ja terveystieteille?? Kouluterveyskysely (Sotkanet) • Syömishäiriöriskissä olevat • Energiajuomien käyttö • Syökö kaikki aterian osat, aamupalan, käykö koululounaalla • Syökö perhe yhdessä TEAviisari HYTE-menetelmäkysely??

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Ravitsemustyöryhmä (kaikki ikäryhmät) 24.4.2025, lapset,nuoret ja lapsiperheet sinisellä, aikuiset violetilla (2.6.)

Tavoite: Mahdollistetaan monipuolisen ravitsemuksen toteutuminen 3/4	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa Huomioita: • Terveystieteiden rakenteet, yhtenäiset käytännöt, • Henkilöstön koulutus - Miten voidaan vaikuttaa juurisyihin • Ruoka- ja ravitsemussuositusten jalkauttaminen • Digi-polut ja hoidot, Elintaparyhmät yhdessä kunnan kanssa • Systemaattinen vajaan ravitsemusseulojen käyttö (kaikille kotihoidon, palveluasumisen, sotekeskusten vuodeosastojen ja sairaalan potilaille)	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	• Kunnassa toimii ruokakasvatus-/ ravitsemusterveyden työryhmä • Suositustenmukainen ruokakasvatus toteutuu yhdenmukaisesti alueella (vaka + perusopetus), huomio vanhemmuuteen • Ruokakasvatus kirjataan kuntien varhaiskasvatussuunnitelmiin ja perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmiin, Nykytila.fi (kaikki kunnat vaka+opetus) • Kohderyhmäkohtainen, suositustenmukainen ruokatarjonta kirjataan ruokapalvelusopimukseen ja sitä seurataan, arvioidaan ja kehitetään yhdessä tuottajan ja tilaajan kesken?? Tähän ei vielä kunnilta lopullista mielipidettä, jäi mietittäväksi • Ruokakasvatuksen ja ravitsemusohjauksen yhtenäiset menetelmät käytössä: Neuvokas perhe (mm. Lapsen ruokailun ja syömisen tähti esim. vasu-keskustelu) ja Maistuva koulu, joihin sisältyy aistilähtöinen ruokakasvatus mukaan lukien Sapere-menetelmä (kaikki kunnat vaka+opetus) • Kehuva koulutus-ammattilaisille? (pos.ruoka- ja kehosuhde) <u>KEHUVA-verkkokoulutus - KEHUVA lyhyesti</u> (kuntien, HVA:n ja muiden toimijoiden ammattilaisille/ aikuisille) • Liikuntaneuvonnan prosessissa ravitsemus osana ohjauksen sisältöä • Ravitsemusnavigaattorin käytön jalkauttaminen • Elintapaohjauksen/ Verkkopuntari ryhmät yhdessä HVA:n kanssa (vastinparityönä) • Kunta voi tarjota puitteet/tilat yhteistyölle/jalkautumiseen. Esimerkiksi tilaisuuksien järjestäminen (Rautavaara) • Kansalaisopistojen kurssitarjonta (Siilinjärvi)	• Kunnassa toimii ruokakasvatus-/ ravitsemusterveyden työryhmä - kyllä/ei • Nykytila.fi – vaka ja perusopetus • Ravitsemuksella hyvinvointia tarkistuslista kunnille?? • Kouluterveyskysely • Ruokakasvatus on kirjattu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan – kyllä/ei • Ruokakasvatus on kirjattu kunnan perusopetuksen lukuvuosisuunnitelmaan – kyllä/ei • Suositustenmukainen ruokatarjonta on kirjattu kohderyhmäkohtaisiin ruokapalvelusopimuksiin (vaka, perusopetus, lukio, ammatilliset oppilaitokset) – kyllä/ei • Suosituksenmukaista ruokatarjontaa seurataan, arvioidaan ja kehitetään jollakin seuraavista tavoista: ravintosisältölaskenta, suositustenmukaisten raaka-aineiden arviointi, ateriansien vähimmäisvaatimusten arviointi – kyllä/ei = vielä varmistettava • HYTE-menetelmäkysely • Kun kirjaamisoikeus valmis- OAB toimenpidekoodit

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Ravitsemustyöryhmä (kaikki ikäryhmät) 24.4.2025, lapset,nuoret ja lapsiperheet sinisellä, aikuiset violetilla (2.6.)

Tavoite: Mahdollistetaan monipuolisen ravitsemuksen toteutuminen 4/4	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa Huomioita: • Terveydenhuollon rakenteet, yhtenäiset käytännöt, • Henkilöstön koulutus - Miten voidaan vaikuttaa juurisyihin • Ruoka- ja ravitsemussuositusten jalkauttaminen • Digi-polut ja hoidot, Elintaparyhmät yhdessä kunnan kanssa • Systemaattinen vajaan ravitsemusneulojen käyttö (kaikille kotihoidon, palveluasumisen, sotekeskusten vuodeosastojen ja sairaalan potilaille)	Seurantamittarit
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	• Perhekeskuksen ja ravitsemusterapian yhteistyö kuntien kanssa, erityisesti neuvolan ja vakan yhteistyö sekä kouluterveydenhuollon ja perusopetuksen yhteistyö = kysyttävä perhekeskukselta • Elintapaohjauksen/ Verkkopuntari ryhmät yhdessä kuntien kanssa (vastinparityönä)	
Järjestöyhteistyö	• Kokkikerhot, ruokarohkeusryhmät ja harrasteryhmät (huom! koulutusta tarjotaan myös järjestötoimijoille) • Viestinnällinen tuki riittävän ruokailun /ruokarohkeuden edistämiseksi (SYLI ry) • Proteiinin käytön seula ikääntyneille (Gery ry)	
Seurakuntayhteistyö	Palveluohjauksessa huomioidaan, miten voin tehdä terveellistä ruokaa	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö		

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat **liikunnallisen elämäntavan edistämisen työryhmä- 9.4.2025/ kesken**

Tavoite: Terveysliikuntasuositusten mukaisen liikunnallisuuden lisääminen arkeen (erit. aol pojat, työikäiset naiset ja keskitason koulutus, toimintaraj ikäihmiset) 1/4	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyys/ ilmiöt	• Toimintakulttuuri esim. työelämässä muuttunut liikkumattommaksi • Mielihyvä ja itsekeskeinen kulttuuri, ruokakulttuurin muutos, pitkäjänteisyyden väheneminen • Ruoka- , elintarvike ja liikkumisympäristön muutokset • Elintapoihin ja elämän hallintaan liittyvien haasteiden kasaantuminen • Yleinen elämäntapa nykyisin vähentänyt liikunta • Liikkuminen vähenee jos reitit ovat haastavia tai ei koeta turvallisiksi- arkiympäristö liikkumisen kannalta houkuttelevaksi- • Ruuhkautunut vapaa-aika, tiukka aikataulu opinnoissa (nuorisovaltuusto)	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	Apuvälineet?? Viriketoiminta asumispalveluyksiköissä (ikäntyneiden palvelut) Päivätoiminta Etäryhmätoiminta?? = täydennettävä Toimintakykyä edistävä työote?? Toimintakyvyn säilyttävää ohjausta ja neuvontaa asiakaskohtaamisissa, ohjaus muiden toimijoiden pariin (HVA kaikki palvelut) Puheeksi ottaminen elintavoista asiakasvastaanotoilla – asiakas- ja palveluohjauksen toimintamalli (RRP-hanke) (HVA kaikki palvelut) Etsivä työ (ikäntyneiden palvelut)	• RAI • Liikuntaneuvontaan lähetettyjen määrä ja liikuntaneuvonnan rajatun kirjaamisen kautta saatava raportointi • Kouluterveyskysely (erit.aol) • Toimenpidekoodit • Terveyttä edistäviä elintapoja - summaindikaattori, % 4. ja 5. luokan oppilaista info ind. 8 (summaind: sis ravitseminen, liikunta, uni) • Terveyttä edistäviä elintapoja - summaindikaattori, % 8. ja 9. luokan oppilaista info ind. 9 (summaind.: sis liikunta, ravitseminen, uni) • Terveydelle suotuisat elintavat (%), 20 - 69-vuotiaat info ind. 4559 (summaind.: sis liikunta, ravitseminen, nikotiinituotteet, päihteet)

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat **liikunnallisen elämäntavan edistämisen työryhmä- 9.4.2025/ kesken**

Tavoite: Terveysliikuntasuositusten mukaisen liikunnallisuuden lisääminen arkeen (erit. aol pojat, työikäiset naiset ja keskitason koulutus, toimintaraj ikäihmiset) 2/4	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	• Perheliikunta- toimintaa- esim. lajikokeiluja ja tutustumiskäyntejä perheliikunnan ”sateenvarjon” alla (Case Lapinlahti/Hanna Pohjola) • Liikuntaneuvonnan toteuttaminen ja kehittäminen yhdessä hyvinvointialueen kanssa • Arki- ja hyötyliikunnasta viestiminen yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa- passiivinen elämäntapa→ miten liikkumista kerätään arkeen • Liikunnan ohjausta kuntalaisille (Kaavi, Pielavesi, Joroinen) • Järjestämällä tapahtumia ja infotilaisuuksia liittyen ruokasuosituksiin ja liikunnan lisäämisen arjessa. (Kaavi) • Voimme tarjota puitteet/tilat yhteistyölle/jalkautumiseen. Esimerkiksi tilaisuuksien järjestäminen. (Rautavaara) • Liikunta- ja hyvinvointineuvonnan yhteistyö (Siilinjärvi) • Kansalaisopistojen kurssitarjonta (Siilinjärvi) • Kansalaisopiston HARKKA-kerhot: lapsille ja nuorille koulupäivän yhteydessä.(Kiuruvesi) • Ohjaamme nuoria terveellisiin elämäntapoihin, liikuntaan ja monipuoliseen ruokailuun. (Kiuruvesi) • Etsivän nuorisotyön sekä nuorten työpajan asiakkaiden on mahdollista saada ilmainen kuntosali/uintikortti sekä kulttuurikortti Kaiku. (Kiuruvesi) • Nuorten työpajalla käymme läpi myös aihealueittain em. asioita, niin luentomaisesti, keskustelemalla kuin käytännössäkin. Nuorille on lisäksi tarjolla terveellinen lounas ja aamupala. Nuoria tuetaan myös liikkumaan aktiivisesti ja nuorten työpajalla on yhteistä liikuntaa 2 kertaa viikossa. (Kiuruvesi) • Nuorisotyössä tuetaan ja kannustetaan nuoria terveellisiin elämänvalintoihin. Varhaiskasvatuksessa tietoa perheille esim. varhaiskasvatuksen ruokasuosituksista. Liikunnan edistämistä ja sen tärkeyden nostamista (Kiuruvesi) • Kaupungin vahva edustus hyvinvointialueen alatyöryhmissä (liikunta ja ravitsemus), tiedonvaihto (Varkaus) • Kutsuntoihin kuntoon –toimintamallin käynnistäminen uudelleen hyvinvointialueen kanssa (Varkaus) • perheiden liikunta-aktiivisen arjen haasteiden ratkaisun toimintamallin tehty aihio hankkeeseen. Perheliikuntaneuvonnan kehitystyö. (Vieremä) • Liikunta- ja ravitsemusneuvonta (Suonenjoki) • Liikunnallisuuden edistäminen varhaiskasvatuksessa ja koulussa (Suonenjoki) • Monipuoliset liikuntapaikat ja niiden ylläpito (Suonenjoki, Kiuruvesi) • Ilmaiset salivuorot ja avustukset yhdistyksille. (Pielavesi)	Kunta: liikuntaneuvonnan keskeyttämisprosentti

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat **liikunnallisen elämäntavan edistämisen työryhmä- 9.4.2025/ kesken**

Tavoite: Terveysliikuntasuositusten mukaisen liikunnallisuuden lisääminen arkeen (erit. aol pojat, työkäiset naiset ja keskitason koulutus, toimintaraj ikäihmiset) 3/4	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	- Liikuntaneuvontaan HVA:n tuki osaamiseen, yhdyspintatyöhön ja ryhmämuotoisten toimintojen osalta osaksi kunnan liikuntaneuvontaa (HVA) - Arki- ja hyötyliikunnasta viestiminen yhdessä kaikkien toimijoiden kanssa- passiivinen elämäntapa→ miten liikkumista kerätään arkeen - Liikuntaneuvonnan rajattu kirjaamisoikeus ja yhteinen raportointi	Kuntatasolla seurataan ryhmien toteumaa ja mukana olleiden asiakkaiden määrää, raportti ryhmistä, joissa hva ollut mukana Vastinparit hva-kunta-toteuma TEA-viisari Toimenpidekoodit
Järjestöyhteistyö	- Asiantuntijaluentoihin asiantuntijuuden tuominen - Yhdistystoimijoilla liikunnan yhteyteen varattu aikaa myös esim. seurustelulle, kahvitteille→ osallisuus, yhteisöllisyys toteutuu - Istumisen tauottaminen- haasteet työpaikoilla, yritykset, organisaatiot - Lähellä.fi- alustan hyödyntäminen - Vertaisohjaajien kouluttaminen ja mahdollinen yhteistyö kuntien/ HVA:n ammattilaisten kanssa ryhmien ohjaamisessa	

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat **liikunnallisen elämäntavan edistämisen työryhmä- 9.4.2025/ kesken**

Tavoite: Terveysliikuntasuositusten mukaisen liikunnallisuuden lisääminen arkeen (erit. aol pojat, työkäiset naiset ja keskitason koulutus, toimintaraj ikäihmiset) 4/4	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Seurakuntayhteistyö	- Liikuntasetelit asiakasperheille - Tukihakemuksia - Ohjataan järjestöiltä hakemaan vapaapaikkoja liikuntaharrastuksiin - Maksuttomia ja edullisia harrastusryhmiä järjestöjen kanssa yhteistyössä höntsäkulttuurin edistämistä - Ilmaisia harrastusmahdollisuuksia - Taloudellisesti haasteellisessa tilanteessa oleville aikuisille harrastusmahdollisuuksien kehittäminen (vaatii kehittämistyötä) saisiko Kaikukortin liikuntakohteisiin yhä enemmän kunta/hva yhteistyönä? - Liikunta osaksi arjen toimintoja, kokouskulttuureja ja toimintaa - liikunta-agentit nimetty seurakuntaan, liikunnallisuutta mukaan ei toimintoihin - Liikkuvan seurakunnan toimintamalli - Hanketyöllä harrastusten jatkuvuuden edistäminen	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö	Savonia AMK/ Wellness Center voi toimia kouluttajana esim. istumisen tauottamisen keinoista	

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite: Riittävän unen ja palautumisen edistäminen (erit. työikäiset matala koulutustaso ja miehet, 8.9.lk ja lukion tytöt) 1/2	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	- Elämänhallinnan haasteet ja stressitekijä - ei ole keinoja huolehtia riittävästä unesta ja palautumisesta Ei tunnisteta oman kehon signaaleja- keho-mieliyhteyden etäännyminen- elämää suoritetaan, ei osata pysähtyä hetkeen - Toimintakulttuuri - hyvinvoinnin polarisoituminen - Toimeentulon haasteet - Ruuhkavuodet vaikuttaa- ei ole mahdollista käyttää aikaa palautumiseen - Sairauksien ja kipujen vaikutukset uneen - Vaihdevuodet - Päihteet- nikotiinituotteet ja alkoholi = toimenpiteet painopisteiden kohdalla erikseen - Mielenterveyden haasteiden lisääntyminen (masennus ja ahdistus) = toimenpiteet painopisteiden kohdalla erikseen	
Asukas		
Mitä hva:lla tehdään	- Sairauksien ja kipujen hoidossa huomioidaan myös yöuni (HVA kaikki palvelut) - Neuvolakäynneillä kartoitetaan perheen tilanne kokonaisuutena ja mietitään ratkaisukeinoja (kysyttävä Perhekeskus??) - Pienen lapsen uneen keinot samoja kuin vanhemmuuden vahvistumisessa- tämän sanoittaminen ja paikka mietittävä - Monialainen pienen lapsen uni- työryhmä, joka pyrkii kouluttamaan laajasti pienten lasten uniongelmia ja –hoitoa (pienen lapsen uni- työryhmä) - Pienten lasten uniohjaajien toimintamalli (perhekeskus) → Jatkossa alueellisesti yhtenäinen toimintamalli, koulutuksen järjestäminen koko HVA:n alueella tarjottavaksi???? (kysyttävä perhekeskus) - Koulutuksien, infojen ja tietoisuuksien järjestämisen tuki (HYTE-yksikkö) - Pienen lapsen unen palvelupolun työstäminen (Pienten lapsen uni- työryhmä, HYTE-yksikkö) - Happiest baby- menetelmän käyttöönotto yhtenäisesti vanhempien ohjaukseen (kysyttävä perhekeskus, lastenneuvoklinikan poliklinikka??)	Uniohjauksessa käyneiden asiakkaiden määrä/ käyntimäärä

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite: Riittävän unen ja palautumisen edistäminen (erit. työikäiset matala koulutustaso ja miehet, 8.9.lk ja lukion tytöt) 2/2	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Liikuntaneuvonnassa ohjauksen sisällössä mukana uni ja palautuminen	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Osaamisen vahvistamisen asiantuntijatuki eri toimijoille	
Järjestöyhteistyö	- Asiantuntijatuki tapahtumissa ja koulutuksissa alle 3v unen suojelemisessa (Ensi- ja turvakotiyhdistys) - Alle 3 v uni mukana vauvaperheiden ohjaustyön sisällöissä (Ensi- ja turvakotiyhdistys)	
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö		

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite: Aivoterveystien edistäminen	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Some/media ”antaa” tekemistä vapaa-ajalle, joka vähentää esim. luontoon, sosiaalisiin tilanteisiin, harrastuksiin lähtemistä → vaikuttaa mm. elintapojen heikkenemiseen, ei tule liikuttua, oltua yhdessä ihmisten kanssa jne	
Asukas		
Mitä hva:lla tehdään	- Finger-toimintamalli (kysyttävä sote-keskus/ yleiset palvelut? ja HYTE-tiimi) - Muistisairauksien varhainen tunnistaminen, Minimental ja Cerad (ikänt + sote-keskus) (ikäntyneiden palvelut) - RAI:n systemaattinen käyttö HVA asiakkaille (ravitseminen ja toimintakyky) (ikäntyneiden palvelut) - ARVissa elintapaohjaus ja neuvonta (ikäntyneiden palvelut) - Ikäntyneiden ohjauksen ja neuvonnan palveluissa ohjaus järjestöjen ja kuntien HYTE-palveluihin (ikäntyneiden palvelut) - Kaikukortti ja kulttuurihyvinvoinnin pariin ohjaaminen (ikäntyneiden palvelut) (Mitä ympärivuorokaut palvelujen piirissä oleville??) - Ikäkeskuksen neuvonnasta tiedottaminen (ne joita vaikea tavoittaa) (ikänt) - Ruutuaajan vähentämisen sisällöt (tutkimukseen perustuvaa tietoa) jo raskauden aikaan ohjaukseen vahvemmin- systemaattinen kysyminen ruutuajasta, suositus välttää pienten kohdalla ruutuaikaa (perhekeskus)	Muistisairauksien diagnoosien määrä lievässä/ myöhemmässä vaiheessa – pitkän aikavälin mittari?? RAI:n käyttö RAI:sta muistisairaudet??
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Yhteisöllisiä tapahtumia ja liikuntaa (kunnat?) Finger – kunnan osiot – fingerin pilkkominen ja roolien ja tehtävien jako tarkemmin (Marika Lähti kuntien ja sote-keskuksen kera)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Ei ikänt. palvelujen piirissä oleville: - Elintapaohjaus ja yhteisöllisyyden edistäminen muistisairauksien ehkäisemiseksi (kunnat? – ikäntpal ehdotus)	
Järjestöyhteistyö	Ei ikänt. palvelujen piirissä oleville: - Elintapaohjaus ja yhteisöllisyyden edistäminen muistisairauksien ehkäisemiseksi (järjestöt ? – ikäntpal ehdotus)	
Seurakuntayhteistyö	- Aina kohdattaessa otetaan puheeksi itsestä huolenpitäminen; elintavat ja mieliala, toivon antamista	

Painopiste: Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat

Tavoite: Suun terveys	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa	Seurantamittarit
Juurisyys/ ilmiöt	Kodin antama malli vaikuttaa, rajat ja vanhemman esimerkki (nuorisovaltuusto) S-ryhmät ottaneet ikärajat energijuomista – mitä seuraa (nuorisovaltuusto)	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	Toimintamallin jalkautuminen kotihoidon asiakkaiden suun terveyden ja ravitsemuksen edistämiseksi ja etäyhteysvälineen kehitys (ikäntpal ehdotus)	
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle		
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöyhteistyö		
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö		

Vanhemmuus vahvistuu

Painopiste: Vanhemmuus vahvistuu

Tavoite Vanhemmuustaidot vahvistuvat (keskusteluyhteys, rajat) 1/3	Toimenpiteet ja vastuutaho	Seurantamittari
Juurisyyt/ ilmiöt:	• Varhaisen vuorovaikutuksen tuleminen vanhemmuuden pohja • Vanhemmuuden jatkumien nuorten aikuisuuteen saakka • Vanhempien vaikutus nuorten toimintaan vapaa-ajalla. • Keskustelukulttuurin ylläpitäminen, turvallinen aikuinen kotona, avoin ilmapiiri. • Kasvatustehtävä hukassa. Vanhemman vastuu. Kaverivanhemmuus. Mitä saa päättää/rajat, arjen hallinta, ruutuaika/ aika lasten kanssa vähäistä (kotityöt, leikki), vanhempien some. • Huoltajien jaksaminen. Vanhempien päihde ja mt ja väkivalta ongelmat • Koulu vaatii lapsilta niin paljon /tehtävät tehdään netissä, aikaa. • Yhteiskunnalliset ilmiöt. Lapsuuden vahvistaminen	
Asukas	Vanhemmalla ensisijainen vastuu lapsista Sähköinen perhekeskus; tuetaan omatoimista vahvaa vanhemmuutta sähköisesti etänä	Käyttäjäluvut sähköiseen perhekeskuksesta (omahoitopolut yms) ja terveyskylän sivustolla kävijämäärät
Mitä hva:lla tehdään	Vastuutahot näihin kaikkiin???? Ryhmämuotoiset menetelmät - kaikille perheille • Monialainen perhevalmennus** • Perhemessut • Monialainen ryhmäneuvola** • <u>Vahvuutta vanhemmuuteen</u> ** • <u>Ihmeelliset vuodet</u> Yksilökohtaiset menetelmät • Raskauden aikaisen masennuksen arviointi (<u>EPDS-seulonta</u>) • Kotikäynnit • <u>Lapset puheeksi</u> – toimintamalli (keskustelu ja neuvonpito)* Kohdennetut • <u>Strategiamenetelmä</u> (Adhd) • <u>Voimaperheet</u> - lasten käytösongelmien tunnistaminen ja puuttuminen sekä hoito • <u>Monitoimijainen yhteistyömalli</u>	Mittari: Lapset puheeksi käyttö

Painopiste: Vanhemmuus vahvistuu

Tavoite: Vanhemmuustaidot vahvistuvat (keskusteluyhteys, rajat) 2/3	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	- Vaka ja perhetyöntekijä yhdessä interventioita perheisiin??? - Lapset puheeksi??? Varhaiskasvatus: uudet vakaan tulijat, esikoulusta siirryttäessä, Koulu: yläkouluun siirtyminen Tiedonsiirrossa 2. asteelle Nuoren oma Lapset puheeksi keskustelu - Kohtaamispaikkatoiminta, matala kynnyksen paikat /Vertaistuki??? - Perheiden yhteiset tilaisuudet??? - Perheiden yhteiset harrastukset??? Säännölliset vanhempainillat/ verkkovanhempainillat (Kaavi, Joroinen, Suonenjoki, Rautavaara, Siilinjärvi) Matalan kynnyksen palvelut, puheeksi ottaminen varhaiskasvatuksessa ja koululla, vertaistuen mahdollistaminen (Tervo)???? Jalkautumista varhaiskasvatukseen ja kouluun - mitä tarkoitetaan? (Rautavaara) Vanhempaintoimintamalli -mitä tarkoittaa? (Siilinjärvi) Monikulttuurinen vanhempainverkosto??? (Siilinjärvi) Kohtaamispaikkatoiminta- miten edistää vanhemmuuden taitoja (Keitele) Moniammatillinen yhteistyö ja palvelujen edistäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa esimerkkinä varhaiskasvatus. Mikä erityisesti tässä edistää vanhemmuustaitoja ???(Iisalmi) Koulun ja kotien yhteistyön vaikuttavuuden lisääminen - millä tavalla??(Varkaus) Lapset puheeksi –toimintamallin systemaattinen käyttövarhaiskasvatuksessa, koulussa ym. (Varkaus) Taideneuvola-toiminta perheiden varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseksi (Varkaus) Perheille on järjestetään toimintaa yhteistyössä eri järjestöjen kanssa. - onko jokin erityinen tapa???(Tuusniemi) Yhdessä ajan käyttöönotto (Suonenjoki)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		

Painopiste: Vanhemmuus vahvistuu

Tavoite: Vanhemmuustaidot vahvistuvat (keskusteluyhteys, rajat) 3/3	Toimenpiteet + vastuutaho perään kirjaa	Seurantmittarit
Järjestöyhteistyö	Yksilötyö järjestöissä??? Lapset puheeksi – Kuopion ensikotiyhdistys + muita järjestöjä Mentalisaatio ryhmätoiminta, vahvuutta vanhemmuuteen, vauvapysäkki – Kuopion ensikotiyhdistys Vertaisryhmät ??? Isätyö Miessakit ry Vanhemmuuden tuki – Lastu Tapahtumat ??? Vanhemmuuden tuen ryhmätoiminta	
Seurakuntayhteistyö	• Parisuhde- ja perheneuvontaa Kuopiossa ja lisalmessa sekä Varkaudessa (Perheasiainneuvottelukeskus) • Pikku-Helppi toimintatavan käyttöönotto uutena toimintamallina???	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö	• Ankkuritoiminta (Poliisi) • Somessa tapahtuva viestintä nuoriin liittyen ja kohdennettu viestintä painopisteaikoina vanhemmille median kautta. (Poliisi) • Kouluille annetaan tarvittaessa asiantuntijatukea erilaisissa nuorisoriikollisuuteen ja ilmiöihin liittyvissä teemoissa; koulun kautta tieto siirtyy vanhemmille.” (Poliisi) • Lasten lääkehoidot, tukeminen, neuvonta, pitkäaikaissairauksissa lääkehoitoihin sitouttaminen (Apteekit) • Vahvistamme oppilaitoksen Huoltaja-sivuja ja niiden viestintää. (Ammatillinen oppilaitos) • Järjestämme yhteistyössä HYTE-toimijoiden kanssa verkkovanhempainiltoja. (Ammatillinen oppilaitos)	

Mielenterveyystaitojen vahvistaminen

Painopiste: Mielenterveystaitojen vahvistaminen

Tavoite Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinikäymisten sietokyvyn vahvistuminen. Lapset ja nuoret (erit. tytöt, lukio)	Toimenpiteet ja vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt, mikä taustalla oleva ilmiö	• Vauvavaiheessa oltava riittävä tuki, täällä luodaan pohja mielenterveydelle • Yksinäisyys. Osattomuus, ei kokemus, ettei kuulu mihinkään, ei ole samoja mahdollisuuksia kuin muilla • Huono itsetunto, huonot itsesäätelytaidot, sosiaalisten taitojen vaje, resilienssin puute. Vaikeiden tunteiden kokemisen vaikeus. Lasten liiallinen varjelu pettymyksiltä. Tyttöjen ylisuoriutuminen. • Ei ole mielekästä tekemistä. • Somen vaikutus. • Palveluista ei saa tukea mielenterveystaitojen vahvistamiseen • Curling vanhemmuus/ kaverivanhemmuus • Kiusaaminen ja syrjintä • Neet- nuoret pitää tavoittaa • Maailmantilanne	
Asukas	Asukkaan itse tulee myös kehittää itsesäätelyntaitoja Kaikkea ei tehdä mielen tai kehon kautta vaan fyysisesti ja konkreettisesti.	
Mitä hva:lla tehdään	KAT-koulutus psykologeilt (Margit Lappalainen) Friends koulutus kuraattoreille ja erityisopettajille (Margit Lappalainen) Terapiatakuu; mitkä menetelmät – (perhep) Tunnetaitojen vahvistaminen – mikä menetelmä? (perhep) Itsesäätelyn taitojen vahvistaminen – mikä keino? (perhep) Lasten tunnetaitojen vahvistaminen ryhmätoiminnan Mikä menetelmä – perhe- ja kasvatusneuvonta (perhep) Terveystenhoitaja/ kuraattori/ psykologi lähipalveluna omalla koululla. Ilman ajanvarausta IPC (perhekeskus) IPT-N CoolKids (?) IPT- ast- kokeilu? Tunnetaito opetuksessa, ryhmämuotoinen kouluun???	

Painopiste: Mielenterveystaitojen vahvistaminen

Tavoite	Toimenpiteet ja vastuutahot	Seurantamittarit
Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinikäymisten sietokyvyn vahvistuminen Lapset ja nuoret (erit. tytöt, lukio)		
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Tunne- ja vuorovaikutustaidot kouluissa. (Pielavesi) Järjestetään K18 nuokkari joka toinen vko Mieliteko-hankkeen kanssa. (Pielavesi) Hyvä mieli koulussa- materiaali??? Hyvän mielen taitomerkki (Siilinjärvi) Askeleittain – toiminta <u>Askeleittain</u> ??? Kamu- materiaali (Kaveritaidot)??? psykologiaa jo peruskoulussa ikäluokalle sopivalla tavalla (nuorisovaltuusto) Yhteispeli (Lapinlahti) Vanhemmille, miten lasten itsesäätelytaitoja vahvistetaan – varhaiskasvatus??? Hyte- influenseri somessa: muutetaan somekultturia/ vuorovaikutus nuorten kanssa??? Kulttuurihyvinvointipalvelut hyvin saataville (Tarmoa) Jalkauttamisen tuki? (perhekeskus kouluth+ HYTE-yksikkö) Asiantuntija-tuki esim. koulutukset ja tietoiskujen järjestäminen (HVA asiantuntijat ja HYTE-yksikkö) Tietoa mielenterveystä helposti saatavilla verkkosivuilla (hyte)	
Järestöyhteistyö	Peli- ja mediakastatus materiaali ja koulutus/Pelituki	
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi	Nuori mieli urheilussa, tilaisuudet harrastuksissa ja some (Pohjois-Savon liikunta) Nuorten mielenterveystaidot – Lastu Yhteisöllisyyden vahvistaminen (Pohjois-Savon opisto)	

Painopiste: Mielenterveystaitojen vahvistaminen

Tavoite: Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinkäymisten sietokyvyn vahvistuminen Työikäiset. Ikääntyneet	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Mitä hva:lla tehdään	Tietoa mielenterveystä helposti saatavilla verkkosivuilla (HYTE- palveluyksikkö) Kulttuurihyvinvointipalvelut hyvin saatavilla /ohjaus - ja neuvonta (OMAHYTE) Kulttuurinen vanhustyö (vierailut, työote) (ikäntyneiden palvelut/Hyvivointia kulttuurista ikääntyneille-hanke)) Kaikukortti (korttia jakavat toimialat ja Helena Törmi) Stigmatyö (Kaikki) Osaamisen lisääminen (Mielenterveyden ensiapu 2)??? Terveyskeskuksessa ohjattu omahoito/Terapianavigaattori (RRP) Terveydenhoitaja/ kuraattori/ psykologi lähipalveluna/ilman ajanvarausta??? Hyvän mielen työpaikka - merkki hyvinvointialueelle ??? Mielenterveys elämäntaitona® (entinen Mielenterveyden ensiapu® 1-koulutus)??? Mielenterveyden ensiapu (MTEA2 ja1)??? Mielenterveyden omahoito-ohjelmien käytön tuki (Kaikki) Mielenterveyden ja itseruhoisten ajatusten puheeksiotto ja keskustelu (Kaikki) Yksinäisyyden puheeksiotto (Kaikki) RAI:ssa kulttuurinen henkilöprofiili (Ikäkuulttuuri- hanke)??? Miepä läheisen palvelupolku ??? Pilotti lisälmen miepä palveuissa Mielentervewystalo.fi	

Painopiste: Mielenterveystaitojen vahvistaminen

Tavoite: Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinikäymisten sietokyvyn vahvistuminen Työikä/ikäntyneet	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Mielen hyvinvoinnin ABC/THL ??? <u>Mielen hyvinvointia voi edistää vaikuttavasti – Ota mielen hyvinvoinnin ABC -toimintamalli käyttöön - THL</u> Hyvän mielen työpaikka merkki ??? Hyvän mielen kunta – toimintamalli ??? Tieto kulttuurihyvinvointipalveluista ja ohjaus palveluihin? ?? Kulttuuriluotsitoiminta. ??? Kaikukortti (Kunnan kaikukorttiyhdyshenkilö) Kulttuurista hyvinvointia ikäihmisille hanke – Lastu, PSHVA, eYstäväpiiritoiminta ??? Lapset ikääntyvien päivätoimintaan ???	

Painopiste: Mielenterveystaitojen vahvistaminen

Tavoite: Tunne- ja vuorovaikutustaidot, itsesäätelyn taidot ja vastoinikäymisten sietokyvyn vahvistuminen Työikä/ikääntyneet	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyys/ ilmiöt		
Mitä hva:lla tehdään Entä hva yhteistyössä?		
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle		
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöyhteistyö	Mielenterveys elämäntaitona® (entinen Mielenterveyden ensiapu® 1-koulutus)(Kansalaisopisto???) Kohtaamispaikkoja, ohjaus ja neuvonta / Puijola Vertaisryhmätoiminta / viestiminen ja ohjaaminen, jalkautuminen/FinFami Miepä läheisen palvelupolku/Finfami ja Kirkkopalvelut MTKL materiaalit /itsehoitomateriaalit??? Hevari voimavaravalmennus/Omat avaimet- hanke Auttavat puhelimet/chatit- tunnetuksi tekeminen?? Peli- ja mediakastatus materiaali ja koulutus/Pelituki Läheisten illat / vertaisillat kun läheinen vankilassa??? Mielenterveysomaisten- ja läheisten osallisuuden vahvistaminen ammattilaisille luennoimalla omaistyöstä ja yhdistyksen toiminnasta sekä keskustelu-, vertaisryhmä- ja vapaaehtoistoiminnan kautta sekä vanhemmuuden tuki samoin menetelmin. (Finfami ja Kirkkopalvelut) Mielenterveys- ja päihdeläheisen palvelupolku/ Finfami ja Kirkkopalvelut Linity- toiminta/Itsemurhien ehkäisykeskus Itsemurhien ehkäisyverkoston toimintapäivä x1/v	
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi yhteistyö		

Riippuvuuksien ehkäisy

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Alkoholin käyttö ja haitat vähenevät (erityisesti aol, työikäiset miehet, ikäihmiset) 1/	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyys/ ilmiöt	• Asumisen tuen ja harrastusten puute nuorille vieraalla paikkakunnalla. Asunnottomuus. • Mielenterveys. Huono-olo, ei pääse puhumaan kenellekään pahasta olostaan. Haetaan rentoutusta, puretaan stressiä • Arkeen tarvitaan muuta sisältöä • Sigma ja tasapuolinen kohtelu • Elinkeinopoliittiset ratkaisut / kunnassa. Elinkeinonharjoittajien (ravitola, kauppa, kioski) vastuullisuus • Saatavuuden helpposi. Netti-ilaukset • Urheilun vaikutukset mallina • Altistuminen varhaisessa vaiheessa, kokeilukulttuuri. Alttius riippuvuuteen. • Kavereiden päihteiden käyttö ja siitä/paine käyttää. Päihteiden käytön arkisuus, oletusarvo, että kaikki käyttää päihteitä • Kotiolot, Vanhemmuus. Vanhempien päihteiden käyttö • Mitä enemmän harrastuksia tai muuta mielekästä tekemistä -> yhteenkuuluvuuden tunnetta ja myönteisiä elämänsisältöjä. • Harrastukset hyvä olla myös "höntsää", ei pelkkää kilpa • Sosiaalisia suhteita tarvitaan enemmän– myös livenä • Kulttuurin muutosta netin käyttöön • Laitoksiin sijoitetut nuoret /Huumeet iso riski	
Asukas	Aikuisten läsnäolo. Nuorilla on aikuisten nälkä; aikuisten kontakteja ja aikuisten mielipiteitä kaivataan, erityisesti livenä.	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Alkoholin käyttö ja haitat vähenevät (aol, työikäiset miehet, ikäihmiset) 2/	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Mitä hva:lla tehdään Entä hva yhteistyössä?	Alkoholin riskikäytön toimintamalli, tavoite kysyä alkoholista kerran vuodessa: tehdään Audit tai Audit-c-testi ja mini-interventio + toimenpidekoodeilla kirjaaminen 18-64-vuotiaiden asiakkaat missä tahansa perusterveydenhuollon avosairaanhoidon palvelumuodossa Työterveyshuollon sopimuksissa kirjattu Audit/Audit-c käyttö/ mini-interventio sekä kirjaaminen <u>Ikääntyneiden Ikääntyneiden (yli 65v) päihdemittari</u> Päihdeosaamisen lisääminen ikääntyneiden palveluissa Alkoholin käyttöön liittyvä kampanja (HVA) Turvallisuuskoulutukset ja –tarkastukset kodin turvallisuudesta (turvallisuus- ja pelastuspalvelut) Omahoito-ohjelmat	Rakennuspalotehtävien lkm (Prontonet) Pelastustoimen koulutus tapahtumat Pohjois-Savossa (lkm, osallistujat ja % väkiluvusta)
HVA ja kuntayhteistyö	Koulutus Vanhemmuuden tuki Kampanja ja viestinä Ankkuritominta	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Alkoholin käyttö ja haitat vähenevät (aol, työikäiset miehet, ikäihmiset) 3/	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Koulussa päihteiden käyttöön puuttumisen malli ??? Päihdekasvatus (Esim. PEPP- päihdekasvatusmalli) ??? Kouluille ja nuorisotyöhön yhteinen päihdetoimintamalli ??? Varhainen ennaltaehkäisy puuttuminen työpaikalla menetelmä ??? ->Työpaikkojen päihdeohjelmien päivitys??? Päihteettömyyden huomioiminen avustuksissa / kunta PAKKA –toimintamalli (Varkaus) Kuraattorin ja psykologin työ enempi ennaltaehkäisevää. Erityisopettajalle ja opolle on matalampi kynnys, Koulupsyykkarit, koulunuorisotyöntekijät Vanhemmuuden tuki: Päihdeteemat vanhempainilloissa vaka ja koulu suunnitellusti??? Varhaiskasvatuksessa alkoholikäyttö perheessä puheeksi vasu- keskustelussa ??? Harrastuksia ja muuta mielekästä tekemistä nuorille (perheen taloudellinen tilanne ei saisi olla este harrastukselle) ??? Harrastustoimijoiden päihteettömyyssopimukset, Päihteetön pelikenttä ja Nuuskaton urheilu toimintamalli ??? Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa (Varkaus, Pielavesi, Suonenjoki) ml. Kulttuurikasvatus (Varkaus) Monipuolisten harrastusmahdollisuuksien ylläpito (liikunta, kulttuuri, luonto) (Varkaus) K18 nuokkari joka toinen vko yhdessä Mieliteko-hankkeen kanssa. (Pielavesi) IKÄIHMISET???	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Viestintäkampaniat yhteistyössä hva ja kunta	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Alkoholin käyttö ja haitat vähenevät (aol, työikäiset miehet, ikäihmiset)	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Viestintäkampanjat yhteistyössä hva ja kunta	
Järjestöt	Asumisen tuki nuorille vieraalla paikkakunnalla asuville – järjestöt???? Järjestöjen kautta kautta tavoitetaan ikääntyneitä/ tiedottaminen (Järjestöt) Vertaistuki/digimuodossa Päihdeasiamies/Ehyt Tilauuskoulutukset /Ehyt Ilmiökahvilat /Ehyt	
Srk	Päihdekasvatus Päihteiden käytön puheeksiotto; kerhoissa, nuorisotyössä jne. -> yhteydenotto ammattilaisiin Kuntouttava työtoiminta päihteiden käyttäjille	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto	Työterveyshuoltosopimukset – AUDIT ja AUDIT-C sisällyttäminen – kehitetään Vuosikello päihtyneiden käytön ehkäisyssä (Sakky, mittarit TEAviisari, kouluterveyskysely) Tuetaan toimenpiteitä ???, jotka tähtäävät työikäisten ja ikäihmisten alkoholin käytön vähentämiseen. (Maakuntaliitto) Suunnitelmallinen yhteistyötä verkostotoimijoiden kanssa (Sakky). Oppilaitoksen henkilöstön osaamisen vahvistaminen??? (Sakky) ESR-rahoitusta alkoholin haittoja vähentäviin hankkeisiin (Maakuntaliitto/Ely-keskus)	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Tupakkaa (raskaana olevat, työikäiset), sähkötupakan (peruskoululaiset, työikäiset) ja nikotiinituotteita (työikäiset miehet) ei käytetä/ vähenee	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Mitä hva:lla tehdään	Tupakka- ja nikotiinista vieroituksen toimintamalli (/nikotiiniton sote- työryhmä/ toimialat) Raskausajan nikotiinittoman toimintamalli varmistaminen yhteistyössä HAL polin kanssa. (perhepalvelut) Opiskeluterveydenhuollon tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tuen malli <u>Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön lopettamisen tuen malli FressisEdu</u>	Huolta herättävää päihteiden tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä tai rahapelaamista, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-) <u>(ind. 5362)</u> (summaind: sis tupakka, sähkösavukkeet, kananbis, rahapelaam)
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Vahvemmin ohjaaminen palveluin /verkkoryhmät/ omahoito(kaikki toimialat) Nuorille lisää tietoa sähkötupakasta ja nikotiini pusseista Koulu/nuorisotoimi??? Teemoihin liittyviä aiheita nostetaan esille esim. ehkäisevän päihdetyön viikolla ja jokapäiväisessä työssämme mm. nuorisotalolla. Nuorten kanssa käydään aktiivista keskustelua mm. energiajuomien ja nikotiinituotteiden käytön suhteen. (Kiuruvesi) Savuton kunta ja työpaikka –toimintamalli (Varkaus) Varhaiskasvatuksen ja koulujen tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen kunnan strategian mukaisena tavoitteena (Suonenjoki) Ehkäisevän päihdetyön viikon ja valtakunnallisten kampanjoiden toteutus	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöyhteistyö	Nuuska-agenttikoulutus /Ehyt Kampanjat /ehkäisevän päihdetyön järjestöt Nuorille tietoa sähkötupakasta + asenneilmapiiriin vaikuttaminen??? Lasten ja nuorten vapaa-ajan osalta nikotiiniton urheilutoimintamalli	
Seurakuntayhteistyö		

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Huumeiden käytön ehkäisy (miehet, korkeasti koulutetut)	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt		
Asukas		
Mitä hva:lla tehdään	Puheeksiotto vastaanotoilla systemaattisemmin Stigmatyö /Stigma verkkokoulu THL/koulutuspalvelut??? Huomio lääkkeiden väärinkäyttö vastaanotoilla??? Terveysneuvontapisteiden toiminnan vahvistaminen??? C- hepatiitin ehkäisyn vahvistaminen / ??? Jalkautuva työ/Houdikoutsitoiminta??? Kokemusasiantuntijoiden käyttö aikuisisten parissa ??? Päiväkeskustoiminta (ensiaputoiminnan kehittäminen???Savonia)	
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Huumeasioiden vahvistus päihdekasvatuksessa??? Tietoa vanhemmille??? Ankkuritoiminta/poliisi	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Kutsuu huumeasiaan liittyvän verkoston koolle 1-2x/v /Hyte- ja osallisuuspalveluyksikkö	
Järjestöt	Päihdeasiamies/ehyt Huumeita käyttävien nuorten vanhempien tuki /Pähkä- hanke Matalan kynnyksen paikat (Kuopio)	
Srk		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto	Vahvistamme edelleen suunnitelmallista yhteistyötä verkostotoimijoiden kanssa. Vahvistamme oppilaitoksen henkilöstön osaamista näissä asioissa (Ammatillinen oppilaitos)	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Rahapelaaminen ja haitat vähenee (aol, työikäiset)	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Digitalisaatio, tarve saada rahaa, jännitys, riippuvuusalttius	
Asukas		
Mitä hva:lla tehdään	Rahapelaaminen puheeksi , ohjaus ja neuvonta. Hoitoketju valmiiksi (Hyte- ja osallisuus) Tarkistetaan kaikki toiminta ohjeet ja ohjelmat, että rahapelaaminen on huomioitu osana ehkäisevää päihdetyötä Osaamisen lisääminen. Teemaverkoston perustaminen (Hyte- ja osallisuus)	
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Tieto palveluista kunnan sivut	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Päihdetilannekysely	
Järjestöyhteistyö	Digi- ja pelineuvola / Pelituki Pelaamisen hoito /maksusitoomus Kriisikeskus	
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto yhteistyö	Vahvistamme edelleen suunnitelmallista yhteistyötä verkostotoimijoiden kanssa. Vahvistamme oppilaitoksen henkilöstön osaamista näissä asioissa. (Ammatillinen oppilaitos)	

Painopiste: Riippuvuuksien ehkäisy

Tavoite: Netin haitallinen käyttö vähenee (4. ja 5.lk)	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Somen vaikutuksen varhaistuminen, mainonta, lapsuuden lyhentyminen. Sosiaaliset suhteet – vuorovaikutus livenä, kulttuurin muutosta netin käyttöön. Kiellot eivät toimi. Netin käytössä myös positiivisia vaikutuksia. Tarjotaan vaihtoehtoja netin käytölle huokeaan hintaan.	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	Asian käsittely jo raskausaikana ja jatkossa vanhemmuuden teemaan liittyen (perhekeskus???) vanhempienmedia ja digilaitteiden kasvatuksen tuki	
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Tiedottaminen tukipalveluista Asian käsittely vasu keskusteluissa ja vanhemapailloissa (Vaka???) Vanhempien valistaminen ikärajoista ja nuoret eivät aina tiedä mikä on rikollista Turvataidot ja turvallisuus nuoriotaloilla(Nuorisotoimi???) (nuorisovaltuuston ehdotus) Kännykkälaki ja sen sovellus /kunta Vapaa-ajan ruutuaikasuositukset (OPH) jalkautus /Kunta???	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Kampanja vanhemmille ???	
Järjestöyhteistyö	Some- ja digineuvola (Pelituki) Digireppu esikouluun (Pelituki) Materiaalit oppitunneille (Pelituki) Materiaali, kampanja ja koulutukset (Ehyt) Vaihtoehtoinen toiminta	
Seurakuntayhteistyö		
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto	Vahvistamme edelleen suunnitelmallista yhteistyötä verkostotoimijoiden kanssa. Vahvistamme oppilaitoksen henkilöstön osaamista näissä asioissa. (Ammatillinen oppilaitos)	

**Väkivalta ja tapaturmat
vähenevät**

Painopiste: Väkipalta ja tapaturmat vähenevät

Tavoite: Kaltoinkohtelua ei sallita erit. ikäihmiset	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Omaishoitajan uupumistilanne ja keinottomuus, työntekijöiden osaamisvajeet ja neuvottomuus, aikuisten lasten mielenterveys- ja päihdeongelmat, muistisairaudet, vuorovaikutuskeinojen ja -menetelmien puutteellisuus, aikuisten lasten ja ikääntyneiden sosiaalisten suhteiden ongelmat	
Asukas	Huoli-ilmoitukset	
Mitä hva:lla tehdään	- Asiakkaan oman ja läheisen päihteiden käytön puheeksiotto (ikäntyneiden palvelut, yleiset palvelut) - Väkipallan ja kaltoinkohtelun puheeksiotto (osana geriatrista kokonaisarviota, ikääntpal, sostyö, koulutuspalvelut ja HYTE-tiimi, Turvahanke 2024-2026) - Omavalvontasuunnitelmaan menettelyprosesseineen (ikäntpal) - Omaishoidon tuen ja palvelusuunnitelmien arviointi vuosittain (ikäntpal) - Sosiaalityön osaamista ja moniammatillinen osaaminen asiakasohjauksessa (ikäntpal) - Sosiaaliohjauksen keinot – mitä nämä ovat? (niille jotka ei hoivapalveluissa) (ikäntpal) - Etsivä vanhustyö (sostyö ja ikääntpal) toiminnan laajentuminen - Muistikoordinaattorit perheiden tukena kaltoinkohtelun ehkäisemiseksi (sostyö) ONKO TÄMÄ KUNNOSSA VAI ONKO HYVÄ NÄIN KIRJATA? - Huoli-ilmoitusten tekemisestä tiedottaminen (etsivä vanhustyö) - MARAK systemaattinen käyttö	Kaltoinkohtelut (1xv) Kohtelu: asiakaspalautteissa, asiavastaavien yhteydenotot, haitta- ja vaaratilanneilmoitukset ja epäkohta ja epäkohdan uhka tilanteet, Henkilökunnan kouluttaminen, muistisaira/ikäntyneen kohtaaminen. Videon katselukerrat Turva-hankkeen arviointimittaristo
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Viestintä – kaltoinkohtelun tunnistaminen ?	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöyhteistyö	Netti yms. huijaukset, kaltoinkohteluista ja väkipallan ehkäisystä viestiminen (Kuopion ensikotiyhdistys ja Suvanto ry? Ja ?) ? Muut ketkä Konkreettien apu ja tuki ikääntyneelle kotiin, rinnallakulkijaa ja aikaa -? Muistisairauden kulun ymmärryksen lisääminen Huoli-ilmoitukset ja tuki (Sirkkulan puisto?)	
Seurakuntayhteistyö	Väkipallan puheeksiotto?	
Oppilaitokset, yritykset, apteekit,	Kaltoinkohtelun tunnistamisen osaaminen lisääminen ja keinot ?	

Painopiste: Väkivalta ja tapaturmat vähenevät

Tavoite: Kukaan ei koe seksuaalista ahdistelua tai häirintää , ks. Myös elintavat kohta	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Seksuaalisen häirinnän ja ahdistelu – nähdään hyväksyttävänä-> lisää ahdistelua. Netissä useimmiten aikuiset niitä jotka ahdistelee. Kasvotusten nuoret sekä aikuiset – ei puututa tarpeeksi tai ei uskalla sanoa itse (nuorisovaltuusto) Vanhempien vastuu seurata lasten ja nuorten netinkäyttöä (selkeät rajat). Vanhempain illassa asia puheeksi. Viestinnällinen kampanja häirinnän torjumiseksi. Työntajien vastuu varsinkin työpaikoilla missä paljon nuoria töissä (ravitsemus liikkeit) Infoa aikuisille mikä on seksuaalista häirintää (mikä ei ole hyväksyttävää käytöstä).	
Asukas	Jokaisen puututtava seks häirintään ja ahdisteluun	
Mitä hva:lla tehdään Entä hva yhteistyössä?	SERI –tukikeskus ja toiminnasta tiedottaminen säännöllisesti Perhetukikeskus Vakava vaaratapahtuman tutkinta (sosiaalihoitaja, JYL, Tuija Pakkala), jokaiseen raporttiin kirjataan suositukset ja kehittämistoimet aikatauluineen. Tuija Pakkala seuraa näiden toteutumista D10:ssa osana sisäistä laadunhallintaa – D10:ssä tulee raportti kehittämistoimenpiteelle. KYSY KATJA RAUTIAINEN	
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Yhteinen kampanjointi seks häirintä ja ahdistelu ei ole sallittua. Verkkovanhempain illat, puheeksi ottaminen.	Kampanjointi määrä, millä alueella. Osallistujien määrä vanhempain illoissa.
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöt	Osallistuminen hybridivanhempain iltoihin	
Srk		
- Oppilaitokset, yritykset		

Painopiste: Väkivalta ja tapaturmat vähenevät

Tavoite: Väkivaltaa ei sallita Erit. vanhempien toimesta lapsia kohtaan, kiusaaminen 4. ja 5lk	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Materiaalia myös muilla käytössä oleville kielille, mikä on sallittua lasten kasvatuksessa ja mikä ei ole. Puheeksi ottaminen? Otetaanko asia esille neuvolassa, vanhempain illoissa? Vanhempien kasvatustaidot. Näkymätön väkivalta Ikääntyneillä pitkien parisuhteiden aiheuttamat henkinen väkivalta- ajatus sitkeästä yhdessäolosta, vaikka parisuhde ei ole hyvä Hybridivanhempain illat, mukaan järjestöt, viranomaiset kertomaan asiasta. Verkko vanhempain ilta, koko Pohjois-Savolaisille.	
Asukas	Osallistuminen vanhempainiltoihin	
Mitä PSHVA:lla tehdään	MARAK toimintamallin systemaattinen käyttö Koulutusta tunne- ja turvataitoihin (HYTE) Lastensuojelu Avekki (koulutuspalvelut)	
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Ryhmäinterventio jos haaste on ryhmässä (rasistisuus, kiusaaminen tms. ilmiöön) Ryhmäyttävää toimintaa lisää (nuorisovaltuuston ehdotus) Yhteisöllisyys ja Kiusaamisen ehkäisy (Pohjois-Savon opisto) Pro koulu (eteläinen alue) Kiva-koulu Verso (esim Lapinlahti, Siilinjärvi)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Osallistuminen tarvittaessa vanhempain iltoihin	Osallistumisten määrä ja osallistujien määrä
Järjestöyhteistyö	Turvallinen perhe (MIELI Pohjois-Savo) Tuki väkivallan tekijälle – Miessakit ry? Tuki kodin ulkopuolisen väkivallan tekijälle – Aggredi? MLL vanhemmuuden tuki materiaalia	Osallistuminen vanhempainiltoihin.
Seurakuntayhteistyö	- Puheeksiotto: Kysytään onko kotona turvallista - Kaivataan hva:lta tietoa mihin voi ohjata jos huomataan huolta tai väkivaltaa - Asiakkaan tukena MARAK-työryhmässä - Tunne- ja turvataitojen edistäminen	

Painopiste: Väkivalta ja tapaturmat vähenevät

Tavoite: Kaatumistapaturmat vähenevät (erit ikäihmiset)	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Lääkitykseen liittyvät asiat, Muistisairaudet, apuvälineiden käyttäminen liikkumisessa. Yksin liikkuminen, kaatumisen pelko, Etenevä lihaskato Sarkopenia, Muistisairaudet, kotiympäristö, osasto/ sairaalan ympäristön liikkumisen turvallisuus, Ravitsemus tilanne, aistivajeet ikääntyneillä, , lääkitykseen liittyvät asia., päihteiden käyttäminen, aikaisempi kaatumishistoria. Ilmastomuutoksen tuomat sään vaihelut.	
Asukas	Omatoiminen liikunnan harrastaminen. Selvittää ja korjata oman kodin vaaranpaikat. Kodin tekeminen turvalliseksi, ennen muistisairautta. Päivätoimintaan osallistuminen. Sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen.	
Mitä hva:lla tehdään	Opastus ja neuvonta: Pysytään Pystyssä opas (HYTE) Kotiympäristön arviointi (kotihoito) Kaatumisvaaran arviointi (vastaanotto, ikääntpal) Ravitsemusneuvonta ja ohjaus ja vajaaravitsemustilan arviointi MNA (pakotettuna tulee RAI:ssa) ja tarpeen mukainen ohjaus – prosessi NRS2002 vajaaravitsemusseula (erikoissh) ja ravitsemuskäsikirjassa toimintatavat ja prosessit (ravhoitotyöryhmä) Leikkaukseen lähettämisen yhteydessä vajaarav arviointi -? Lääkityksen tarkistus (päivystys ja vastaanotot) ARVI ja fysioterapeutit (ikääntynpal) Kuntoutus Geriatrian pkl Kaatumisen ehkäisyn palvelupolun jalkauttaminen (HYTE) Kansalaistoiminnanpalvelut HEP	Seulontapäivät (erikoissh) RAI kattavuus ja pysyminen samassa vähintään NRS2002 (vaatii istekiltä erillisen ajon, erikoissh) Seulonnan yleistyminen ja kattavaksi tuleminen tavoitteena! Frat tilastot Ensihoidon kaatumis tehtävien tilastot.
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	Tasapaino- ja voimaharjoittelu Liikuntaneuvonta Otetaan päihteet puheeksi Yhteisiä koulutuksia ja tiedonkeruita Pidetään ihminen liikkeellä ja sosiaalisten suhteiden parissa (kunnat?) Katujen kunnossapito, liukkauden ehkäisy Edullinen yhteisöllinen ruokailu - ? Vai järjestöt ? Mm. vajaarav ehkäisemiseksi, koulujen ylijäämä ruokien myynti.	

Painopiste: Väkivalta ja tapaturmat vähenevät

Tavoite: Arjen turvallisuuden edistäminen osana kokonaisturvallisuutta (häiriötilanteisiin varautuminen, huoltovarmuuden vahvistaminen)	Toimenpiteet + vastuutaho	Seurantamittarit
	Kodin turva- hanke (ikääntyneiden neuvoston tekemä aloite)	
Juurisyyt/ ilmiöt	- Yhteiskunnan muuttuvat tilanteet, maailman tilanne, - ilmastomuutoksen mukana tulevat sään ääri-ilmiöt. - Yhteisöllisyyden väheneminen. - Kansalaisten epätietoisuus/ osaamattomuus miten toimia häiriötilanteissa. - Maahanmuuttajille materiaalia, opetus, tiedoittaminen.	
Asukas	- Omatoiminen varautuminen. - Naapureiden kanssa käyminen. - Tietoisuus asiasta, miten toimia häiriötilanteessa.	
Mitä hva:lla tehdään	- Pelastustoimi: valmius suunnittelu, tilanne tiedoittaminen, kouluttaminen. - Terveysterveystoimi: rokotukset.	Asukkaiden osallistumisen määrät tapahtumissa. Jaettujen oppaiden lkm
Kunnan asiantuntijatuki/ yhteistyö hva:lle	Kunnat valmiussuunnittelu. Varautumistehtävät. Asukkaille tiedoittaminen.	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle		
Järjestöt	SPR Martat MPK Pohjois-Savon kylät ry Pohjois-Savon reserviläiset.	Asukkaiden osallistumisen määrät kursseille. Valmiuteen ja varautumiseen liittyvät kurssit / harjoitukset.
Srk		

**HYTE tiedolla
johtaminen, rakenteet ja
yhteneväiset käytännöt**

Painopiste: HYTE tiedolla johtaminen, rakenteet ja yhteneväiset käytännöt

Tavoite: HYTE-tiedolla johtaminen; kirjaaminen, HYTE-mittareiden luonti hva:lle ja HYTE-kerroin	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Laadukkaiden mittareiden puute. Resurssien puute kirjaamisessa, tiedon keruussa ja analysoinnissa. Kokemustiedon puute. Viive tietojen koonnissa ja raportoinnissa. Kaivataan yhteisiä tavoitteita ja mittareita. Järjestöjen tietomassan hyödyntämistä kehitettävä. HYTE-kerroin raha menee yhteiseen budjettiin.	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	- Tiedolla johtamisen rakenteet ja järjestelmät kuntoon (tiedolla johtaminen) - Palvelutuotantoon kattava ohjaus HYTE-kirjaamisesta (HYTE ja kirjaamiskoordinaattori) - Kulttuurihyvinvoinnin laatukriteeristön käyttöönotto – vastuu? - Osallisuusindikaattorin käyttöönotto (osallisuustyöryhmä) - Osallisuusmittareiden kehittäminen (minkä verran mitäkin osallisuuden keinoja on käytössä) (osallisuustyöryhmä) - Osallisuutta edistävien menetelmien tilastointi esim. Asiakasraatien merkintä OSSiin – idea – saisiko lukumääriä – vastuu? - Sosiaalinen raportointi - ilmiöt (Heli Pärnänen)	- HVA:n omia HYTE-mittareita käytössä (mahdollisesti sote-keskusalueittain) - HYTE-kertoimen toteuma; erit. AUDIT-C, työttömien terveystarkastukset, tuen tarpeen selvittäminen 4v neuvola ja 8lk terveystarkastuksesta poisjääville ja elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	- Koulutusta TEA:sta ja hyte-kertoimesta kuntajohdolle (Rautavaara) - Kokemustiedon kerääminen (Siilinjärvi) - Yhteisten mittareiden kehittäminen – hva kanssa? (Siilinjärvi) - Hyvinvointikertomuksen ja –suunnitelman ja vuosiraporttien työstäminen (kaikki kunnat) - Jaetaan tietoa tunnusluvuista ja niistä tehdyistä johtopäätöksistä, esimerkkinä ikääntyneiden muistisairaiden määrää arvioitaessa tulevaisuudessa. Paikallisen järjestötuntemuksen jakaminen hyvinvointialueelle (Iisalmi) - HYTE-mittarin käyttöönotto (Kuntamaisema) (Varkaus) - Kehitämme mittareita yhteneväisemmiksi –hva kanssa?. (Tuusniemi)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	Hyvinvointialueen laajuisen alueellisen HYTE tiedonkeruun koordinointi yhteistyössä kuntien kanssa (HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö)	
Järjestöyhteistyö		Järjestöjen HYTE-tiedon hyödyntäminen: vaikuttavaa koottua tietoa saatu ja hyödynnetty
Seurakuntayhteistyö		

Painopiste: HYTE tiedolla johtaminen, rakenteet ja yhteneväiset käytännöt

Tavoite: Vahvat HYTE-rakenteet (HYTE osaksi hva:n palvelustrategiaa, palvelurakennetta, käyttösuunnitelmia, järjestöyhteistyörakenne, hva palvelut-kunta yhteistyö, kulttuuri sotessa)	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	HYTE käsitteen, sisällön ja vastuiden epäselvyys. HVA-kunta yhteistyön vastinparit tunnistamattomuus tai osin puuttuvat, kaivataan aitoa osallistumista tarvehankintaisesti. Käytännön asiantuntijatuki ei toteudu yhdyspinnalla tasaisesti, HVA:n asiantuntijoita haastava saada yhteiseen keskusteluun.	
Asukas		
Mitä PSHVA:lla tehdään	mitä tehdään sen edistämiseksi että hyte on osa hva:n palvelustrategiaa, palvelurakennetta, käyttösuunnitelmia, järjestöyhteistyörakenne, hva palvelut-kunta yhteistyö, kulttuuri sotessa ??? Yleiset palvelut? Perhe- ja vammaispalvelut? Ikääntyneiden palvelut?? • Yhteistyökumppanin ja edustus HYTE-ryhmiin löytäminen kunnalle ja muille yhteistyötahoille HVA:n palvelutuotannosta tarpeeseen sopivalta tasolta (esihenkilö, vastaava työntekijä, konkretia vs. strategia) • HYTE- ja palvelujen vastinparien löytyminen kunnille ja muille yhteistyötoimijoille HVA:n palveluiden jalkautumista kuntiin ja siitä tiedottamista. – vastuutahot? • Säännöllinen yhteistyö Pohjois-Savon järjestöneuvoston ja hyte-tiimin välillä (hva:n edustus järjestöneuvostossa asiantuntijajäsenenä ja järjestöneuvoston edustus hyte-neuvottelukunnassa) • Hyte on osa järjestöyhteistyötä; säännöllinen viestiminen hyten uutiskirjeellä ja some-kanavissa (Lähellä.fi, avustuskokonaisuus, monialainen asiakas- ja palveluohjausmalli jne.)	• HYTE vahvana palvelustrategiassa ja palvelutuotannon käyttösuunnitelmissa eri toimialoilla • HYTE osa palvelurakennetta • Järjestöyhteistyörakenteen arviointi • hva palvelut-kunta yhteistyö; vastinparit löydetty ja yhdyshenkilöt nimetty • Kulttuuri sotessa ja kulttuurihyvinvointisuunnitelman toteutuminen
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	• Yhteisessä verkostossa toimiminen HYTE yhdyshenkilöin (Suonenjoki)	
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	• HYTE-työhön perehdytys ja tuki; hyvinvointikertomus- ja suunnitelmatyö ja muut ohjelmat, HYTE-työryhmät • EVA tuki	• EVA:n käyttö päätösten valmistelussa, erit. Sonkajärvi, Varkaus, Leppävirta Tuusniemi, Kiuruvesi, Tervo, Lapinlahti • Hyvinvointikertomukset ja –suunnitelmat ja vuosiraportit tehty

Painopiste: HYTE tiedolla johtaminen, rakenteet ja yhteneväiset käytännöt

Tavoite: Yhteneväiset käytännöt (mm. liikuntaneuvonta, MOVE-prosessi, AUDIT-C, tuen tarve selvitys 8.lk, elintapaneuvonta) ja prosessit 1/2	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Juurisyyt/ ilmiöt	Palvelupolut, hoitopolut ja toimintamallit (esim. elintapaohjaus) eivät vielä riittävän toimivia ja tunnettuja. Prosessien ja käytäntöjen seurantaan tarvitaan ajantasaista tietoa (tietojärjestelmien kehittämistä tarvitaan). Kaivataan ammattilaisille ja päättäjien perehdyttämiseen ajantasainen materiaalia	
Asukas	OmaHYTE:n kautta ohjautuminen HYTE palveluihin	OmaHYTE:n käyttömäärät ??
Mitä PSHVA:lla tehdään	- Elintapaohjauksen toimintamallin yhtenäistäminen ja kehittäminen (elintapaohjauksen työryhmä) - Yksiköiden toinen toistensa auditointi/ benchmarkkaus - MOVE-prosessiyhteistyön sopiminen kunta-hva. - AUDIT-C toimintamallin systemaattinen jalkautus - Tuen tarpeen selvitys 4v neuvola ja 8.lk terveystarkastuksesta poisjäävien kohdalla systemaattista - työttömien terveystarkastuksiin ohjaus ja toteutus yhteistyössä työllisyyspalvelujen kanssa (yleiset palvelut??) - Monialainen asiakaspalveluohjaus HYTE-palveluihin (perhe- ja vammaisp, ikääntyneiden palv, yleiset palvelut??) - HYTE-palvelupolkujen aktiivinen jalkauttaminen (HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö) - Järjestöavustukset tukevat ja täydentävät hva palvelutuotantoa ja kattavat hva alueen (HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö)	- Palveluyksiköittäin raportit elintapaohjauksen toteutumisesta ? - Menetelmäkysely - HYTE-ohjauksen toimenpidekoodit TÄHÄN KOODIT LAITA - Hyvinvointilähetteen käyttö toimenpidekoodi (tarkista millä nimellä) - Monialainen asiakasohjaus verkkokurssin suorittaneiden lkm - PTV HYTE palvelukuvausten lkm - Matalankynnyksen pisteiden sopimusten määrä - Järjestöavustusten kattavuus hva:lla, palvelutuotannon palaute avustuksista, ovatko ne täydentäneet ja tukeneet

Painopiste: HYTE tiedolla johtaminen, rakenteet ja yhteneväiset käytännöt

Tavoite: Yhteneväiset käytännöt (mm. liikuntaneuvonta, MOVE-prosessi, AUDIT-C, tuen tarve selvitys 8.lk, elintapaneuvonta) ja prosessit 2/2	Toimenpiteet + vastuutahot	Seurantamittarit
Kunnan asiantuntijatuki hva:lle	- Yhteistyö yhtenäisten HYTE-käytäntöjen kehittämiseksi yhdyspinnoilla (Kiuruvesi) - PTV kirjaaminen HYTE-palveluista (kaikki kunnat) - Asiakkaiden ohjaus HYTE-toimintaan (kaikki kunnat) - Hankkeiden hyödyntäminen ja jalkauttaminen käytäntöön (kunnat) - Yhteiset koulutukset yhteisistä HYTE-teemojen keinoista (kunnat) - Hyvinvointialueen yhteistyöryhmissä toimiminen (Varkaus)	PTV HYTE palvelukuvausten lkm
Hva:n asiantuntijatuki kunnalle	- HYTE hankeyhteistyö - HVA:n tuki kuntien HYTE-prosesseihin (Kuntajohdon TEA, erit Rautavaara, Perusopetuksen TEA, erit Rautavaara, lukioTEA, erit. Rautavaara, Liikunnan TEA, erit Tervo, Kulttuurin TEA, erit Tuusniemi (HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö) - Vaikuttavien menetelmien valinnan ja jalkauttamisen tuki (HYTE- ja osallisuuspalveluyksikkö)	
Järjestöyhteistyö	Lähellä.fi kirjaaminen	Lähellä.fi – organisaatio ja toimintailmoitusten määrä
Seurakuntayhteistyö	PTV kirjaukset	PTV HYTE palvelukuvausten lkm
Oppilaitokset, yritykset, apteekit, maakuntaliitto, poliisi	Asiakas ja ammattilainen SOTE-palveluissa kurssin osaksi monialainen asiakas- ja palveluohjauksen toimintamalli ja asiakaskokemuksen kehittäminen (Savonia amk) Opiskeluhooltosuunnitelmaan hyvinvointivajeiden nosto Sakky	

HVA:n HYTE-kertoimen prosessi-indikaattorit, tehtävät toimenpiteet ja vastuuhlot

Prosessi-indikaattori	Toimenpiteet	Asiantuntijat
MPR-rokotuskattavuus	Ylläpidetään samaa hyvää tilannetta (perhep)	Sanna Niinimäki, Helena Törmi
Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	Huomio kirjauksiin yhä vahvemmin. Tuen tarpeen selvitystyötä tehdään jo. Annetaan uusi ohjeistus henkilöstölle ja tehostetaan ja seurataan kirjaamista neljännesvuosittain ja annetaan tukea. (perhep)	Sanna Niinimäki, Helena Törmi
Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	Tuen tarpeen selvitystyötä tehdään jo. Annetaan uusi ohjeistus henkilöstölle ja tehostetaan ja seurataan kirjaamista neljännesvuosittain ja annetaan tukea. (perhep)	Sanna Niinimäki, Helena Törmi
Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito-suositusten mukaisesti	? Yleiset palvelut, lähiesihenkilöt seuraavat kirjaamisen toteutumista Kirjaamisen tarkentaminen ja tehostaminen. (perhep)	Sanna Niinimäki, Marika Lähti Leena Kuusikko (alustavasti, keskustelu ylemmän tason kanssa vielä vastuuasioista tarpeen)
Alkoholin mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski	Avovastaanotto kaikki perhep, ikäant, yleiset Kirjaamisen tarkentaminen ja tehostaminen opiskeluterveydenhuollossa ja lastenneuvolassa vanhemmilta ja kirjaamisen merkityksen avaaminen (perhep)	Sanna Niinimäki, Helena Törmi Leena Kuusikko (alustavasti, keskustelu ylemmän tason kanssa vielä vastuuasioista tarpeen)
Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään	Yleiset palvelut Kunnat; ohjaus työttömien terveystarkastuksiin – KUNNAT, Sitoutuminen tähän vahvasti? Ohjausmateriaalin työstäminen yhteistyössä?	Pauliina Sulku Minna Rautiainen Sari Karhinen Leena Kuusikko Marika Lähti

HVA:n HYTE –kertoimen tulosindikaattorit, tehtävät toimenpiteet ja vastuuhlot

Tulosindikaattori	Toimenpiteet	Asiantuntijat
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat	Pela, ikääntpal, yleiset palvelut, - mitkä toimenpiteet kirjataan tähän? Osaamisen lisääminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa päihteiden puheeksiotto ja motivoiva haastattelu teemoista. Yhteistyö kuntien ehkäisevän päihdetyön koordinaattorien ja nuorisotyön kanssa Yhteistyö oppilaitosten ja koulujen kanssa ehkäisevän päihdetyön teemoista. Päihdeteemaiset vanhempainillat. Yhteisöllisen opiskeluhoollon osallistuminen vanhempainiltoihin ja yhteistyö oppilaitosten ja koulujen kanssa. (Yhteisöllinen opiskeluhoollon yhteistyöryhmät) Prosessit pitää olla selkeät esim päihteiden käytön puuttumiseen – laskee rimaa puuttua ja tietää mihin ohjata (esim opettajat puuttuvat rohkeammin jos prosessi selkeä) ja prosessit käyty yhdessä läpi. Vastuutaho10.6.2025 pohditaan Kuntien liikenneturvallisuustyöryhmät – Ville Koivisto Polkupyörä ja skuuttiturvallisuus – kypärät yms – järjestöyhteistyö Liikenneturva?	Ville Koivisto
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä	Ikäänt, yleiset ja pela Kunnat	Ville Koivisto
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta	Yleiset palvelut (aikuissostyo) Kunnat Opiskeluterveydenhuollon ja LANU asiakkuudet Wörtti-hanke	Helena Törmi
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta	Yleisetpalvelut, mielenterveyspalvelut – mitä toimenpiteet?	Laila Hytönen
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat (pois lukien elimelliset aivo-oireyhtymät ja älyllinen kehitysvammaisuus), prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä	Yleisetpalvelut – mitä toimenpiteinä? LANU mitä toimenpiteinä?	Helena Törmi

HVA:n prosessi-indikaattorien kirjaus – tee ja kirjaa oikein

HYTE-kerroin –prosessi-indikaattorit	Kirjaamiskoodit
MPR-rokotuskattavuus	Prosenttiluku, joka ilmaisee, kuinka suuri osuus lapsista on saanut MPR- eli tuhkarokko-sikotauti-vihurirokko-yhdistelmärokotteen ensimmäisen annoksen 11–24 kuukauden iässä. 97 % rokotekattavuudella saa täydet pisteet.
Lastenneuvolan 4-vuotiaiden terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	tuen tarve selvitetty toimenpidekoodi OAB10
Kouluterveydenhuollon 8.-luokkalaisten terveystarkastuksesta poisjäävien tuen tarpeen selvittäminen	tuen tarve selvitetty toimenpidekoodi OAB10
Elintapaneuvonnan toteutuminen tyypin 2 diabetesriskissä oleville Käypä hoito-suositusten mukaisesti	diabetesriski kirjataan diagnoosilla R73, R73.0, R73.9 tai O24.4 tai käyntisyyllä W85 ja Liikuntaneuvonnassa käytetään koodeja OAB36, OAB77, OAB78 ja ravitsemusneuvonnassa käytetään koodeja OAB72, OAB75, OAB76. Neuvonnan toteuttajia ei ole rajattu tiettyihin ammattihenkilöihin. Neuvonta tulee antaa puolen vuoden sisällä riskin toteamisesta
Alkoholin mini-intervention toteutuminen, kun juomiseen liittyy haitta tai haittariski	toimenpidekoodi IHA21 eli tehty alkoholin riski- ja haitallisen käytön mini-interventio 30pv sisällä alkoholin riskirajojen täytyttyä AUDIT-kyselyssä tai AUDIT-C-testissä IHA10
Työttömien toteutuneiden terveystarkastusten osuus suhteessa työttömien kokonaismäärään	18–64-vuotiaat asiakkaat, joille kirjattu Työttömien terveystarkastus (OAA68) tai Opiskelu- ja työelämän ulkopuolella olevan terveystarkastus (OAA61) suhteessa työttömien kokonaismäärään

HVA:n tulosindikaattorien kirjaus – HYTE panostus ja tavoitetasot

HYTE-kerroin –tulosindikaattorit	Kuvaus ja tavoitetasot
Vammojen ja myrkytysten vuoksi sairaalassa hoidetut potilaat	Indikaattori ilmaisee vuoden aikana päädiagnoosilla vammat, myrkytykset ja eräät muut ulkoisten syiden seuraukset (ICD 10: S00-T78) sairaalahoidossa olleiden potilaiden osuuden kymmentä tuhatta asukasta kohti. Vuoden aikana sairaalassa hoidettujen vammojen ja myrkytysten lukumäärä suhteessa alueen väestömäärään. Tavoitetaso korkeintaan 50 potilasta / 10 000 asukasta.
Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä	Lonkkamurtuman (sivu- tai päädiagnoosi S72) vuoksi sairaalassa hoidettujen yli 64-vuotiaiden osuus prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Tavoitetaso korkeintaan 0,4 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä.
Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 18–24-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta	Työvoiman, koulutuksen ja asevelvollisuuden ulkopuolella olevien 18–24-vuotiaiden nuorten osuutta prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Tavoitetaso korkeintaan 10 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä.
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, prosenttia ikäluokasta	Vuoden aikana vähintään kymmenenä kuukautena toimeentulotukea saaneiden 25–64-vuotiaiden osuus prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Tavoitetaso yksi prosentti vastaavan ikäisestä väestöstä.
Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat (pois lukien elimelliset aivo-oireyhtymät ja älyllinen kehitysvammaisuus), prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä	Indikaattori kuvaa muiden mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden kuin elimellisten aivo-oireyhtymien tai älyllisen kehitysvammaisuuden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saaneiden 18–34-vuotiaiden osuus prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä (mukaan luetaan ne, joiden päädiagnoosi kuuluu F-ryhmään, pois lukien diagnoosit F00–09 ja F70–79). Tavoitetaso 0,5 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä.

Kuntien HYTE-kerron tulosindikaattorit vaativat yhteistyötä

Kuntien tulosindikaattori	Toimenpiteet, mitä muita toimenpiteitä?	Asiantuntijat HVA:lta, ketä muita?
Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista, tavoitetaso 5%	Osallisuuden edistäminen lisää tutkimusten mukaan koettua hyvinvointia	Laila Hytönen
Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista, tavoitetaso 5%	Ks. Hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat painopiste	Marika Lätti
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, tavoitetaso 5%	Ks. Mielenterveystaitojen vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat	Helena Törmi
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavanikäisestä väestöstä, tavoitetaso 0,5%	Ks. Mielenterveystaitojen vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat, osallisuuden vahvistaminen	Laila Hytönen
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, tavoitetaso 5%	Ks. Mielenterveystaitojen vahvistaminen ja riippuvuuksien ehkäisy sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat, osallisuuden vahvistaminen	Helena Törmi (mt ja ept) ja Marika Lätti (tules)
Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön, tavoitetaso 230 hoitojaksoa	Ks. Väkipalta ja tapaturmat vähenevät	Ville Koivisto

Vaikuttavuuden seuranta - pitkän aikavälin seurantamittarit -kesken

ILMIÖ/ TEEMA	SEURANTAMITTARIT
Aivoterveys	Muistisairauksien diagnoosien määrä lievässä/ myöhemmässä vaiheessa – tarkenna mikä mittari
Lihavuus	ylipaino, % 8. ja 9.lk HYTE(K)
Toimeentulotuki	- toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta HYTE(H) + HYTE(K) - ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta HYTE(H) - koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä HYTE(K)
Kuntoutusraha, sairauspäiväraha ja työkyvyttömyyseläke	- työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64v vastaavanikäisestä HYTE(K) - mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat (pois lukien elimelliset aivo-oireyhtymät ja älyllinen kehitysvammaisuus), % vastaavanikäisestä väestöstä HYTE(K)
Koettu terveys	kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9.lk HYTE(K)